

G

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 2
April 2024

Mindretal på mode

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Foto: Lasse Lagoni/TV2

34 Navnet Helene Frank er kommet på alles læber, efter at læreren fra Frøslev Efterskole har vundet tv-seernes hjerter i X Factor. I et interview fortæller hun om at være sydslesviger, om at være dansk i Tyskland og om sin uddannelse og musikalske opdragelse i det danske mindretals organisationer.

Foto: Museum Sønderjylland

22 Museum Sønderjylland er en vigtig brik, hvis man skal samle puslespillet om, hvordan Danmark blev det land, vi er i dag. En brik, der kan komme til at mangle, hvis en museumsreform, som vil reducere museets statsstøtte voldsomt, bliver gennemført.

Foto: Alexander Leicht-Rygaard

40 Klaus Tange begyndte som skuespiller på Det Lille Teater i Flensborg. Nu er han med i fjerde sæson af HBO-serien 'True Detective', der følges af millioner verden over.

Foto: Alexander Leicht-Rygaard

08 Maylis Rossberg er i valgkamp med de mest indflydelsesrige politikere i Europa, men den sydslesvigske politiker fra det danske og frisiske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), er ikke på stemmesedlen ved valget til Europa-Parlamentet. Læs hvordan det hænger sammen.

- 05 Leder: Vi skal ærligt stå ved vores nationale identitet
- 08 Sydslesviger vil slå von der Leyen af pinden
- 16 Se min kjole
- 22 Rapport vil trække tæppet væk under Museum Sønderjylland
- 30 Franciska Clausen på hjemmebane
- 34 Det er en stor ære for mig at repræsentere mindretallet
- 40 Jeg er taknemmelig for mine år i Flensborg
- 46 Dansk netværk for dem, der ellers falder ud
- 50 Nye veje efter 100 år
- 54 Eneste kandidat til formandspost
- 56 Kommentar
- 57 Foreningens festdag – demokrati til hver dag
- 60 Det sker i lokalforeningerne
En af de få danske sejre i 1864

Ny formand for Sprogforeningen

Sprogforeningen er en af Danmarks ældste landsdækkende foreninger. Til april skal foreningen vælge ny formand, efter at foreningens formand gennem 14 år, den tidligere minister Frode Sørensen, har valgt ikke at genopstille. Den nye formand ser ud til at blive Simon Faber, der er tidligere overborgmester i Flensborg. Simon Faber er bestyrelsens kandidat, og der er ikke andre, som ønsker at stille op. Sprogforeningen blev grundlagt i 1880 med formålet om at bevare dansk sprog og kultur i Sønderjylland, der i 1864 var blevet en del af det tyske kejserrige.

Mindeord om en flittig forkæmper

Peter Iver Johannsen, der er tidligere generalsekretær i det tyske mindretals hovedorganisation, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), er gået bort efter alvorlig sygdom. Han blev 80 år. I et mindeord underskrevet af dem, der i dag står i front for Peter Iver Johannsens tidligere arbejdsplads, hyldes han for sine bedrifter. "Han har – sammen med forskellige formænd – bragt det tyske mindretal tættere på flertalssamfundet", står der i mindeordet, som du kan læse i sin helhed på Grænseforeningens hjemmeside. Peter Iver Johannsen bestred posten som BDN-generalsekretær fra 1973 til 2008.

Ny generalkonsul

Den nu forhenværende socialdemokratiske politiker Annette Lind har afløst Kim Andersen som ny generalkonsul i Flensborg. Det er en post, der har en vigtig rolle i forholdet mellem Danmark, Tyskland og det danske mindretal i Sydslesvig. Annette Lind er uddannet lærer og arbejdede på folkeskoler i 17 år, før hun i 2011 blev valgt til Folketinget. Den 1. marts i år tiltrådte hun så i sit nye embede lige syd for grænsen.

Magasinet Grænsen nr. 2/2024 86. årgang Udgiver Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
 Ansv. redaktør Poul Struve Nielsen, pn@graenseforeningen.dk, tlf. 2334 5509 Forside Iben Gad Designoplæg Advice Layout Prik grafisk tegnestue
 Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S Abonnement Grænseforeningen, info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063
 Udgivelsesplan 2024 nr. 3: 10. juni, nr. 4: 30. august, nr. 5: 10. oktober, nr. 6: 9. december.
 Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato. Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
 Læs magasinet Grænsen online www.graenseforeningen.dk/graensen. ISSN: 0903-2223

Vi skal ærligt stå ved vores nationale identitet

Af Peter Skov-Jakobsen
 Formand for Grænseforeningen

Grænser kan gøre trygge. De kan gøre rasende. De kan befri og lukke inde. De afsondrer og udgrænser. Grænser er mellem nationer, mellem landsdele, mellem politiske, religiøse og kulturelle opfattelser. Grænser vil der altid være strid om, og allerværst er det, når det er på liv og død. Lige nu oplever vi frygtelige krige i Gaza og i Ukraine. Vi oplever hele tiden, hvordan døden banker på med sin hjerteløshed og tvinger mennesker i sort-hvide holdninger. Grænser fremkalder også altid mindretal. Jeg hører nok til dem, der mener, at en nation skal bedømmes på, hvordan det behandler sine mindretal, og ikke mindst er det sådan med demokratiet. Bruger man afstemninger til at udsondre mindretal, eller skaber man ved samtale mulighed for samliv. Vi kan i vores demokrati være stolte af folkelige traditioner for samtaler og medinddragelse på mange niveauer.

I de kommende år bliver det spændende at se, om vi kan få gang i det folkelige liv, hvor vi i foreninger, partier og mange andre grupperinger taler om de fælles anliggender. Det handler om at få så mange i tale som muligt og lytte sig ind i så mange holdninger, inden der naturligvis skal tages beslutninger. Det er ikke svært at være uenig og råbe ad sin modpart eller foreholde modparten ens misforståede opfattelser af, hvad modparten påstås at mene. Sværere har det vist sig med sociale medier at skabe den nuancerede diskussion. Under covid blev staten nødvendig stærk. Mon vi nu kan fravriste staten den styrke og mødes i fælles samtaler, i den dannede samtale? Dannelse har ikke

noget med sølvtøj og fine ord at gøre. Dannelse er evnen til at lytte og åbne sig for den andens holdning og bevæges, hvis argumentet er stærkt. Ingen udtrykker det stærkere end Pia Juul i sit vidunderlige digt 'Hver dag en ny dag', når hun skriver: Den du har savnet, kommer tilbage, kysser dig blidt.

Dette kys vil få bugt med din klage, så rust dig – fjern dit stakit.

Sæt din grænse men hold døren åben.

Du kan åbne, du kan lukke.

Du kan hugge håbet

Ind i en sten.

I dag er det anderledes at være nationalt mindretal, end det var for 100 år siden. I dag er det vigtigt at understrege sin loyalitet over for det land, man lever i, og så udfolde sin mindretalskultur. Det viser sig i vores grænseland, at det sagtens lader sig gøre at leve med flere sprog, flere kulturer. Det lader sig gøre at blive fascineret af den anden kultur i grænselandet. Det handler om at få bugt med klagen og ærligt stå ved sin nationale identitet, der er anderledes end tidligere og så få fjernet stakittet og holdt døren åben samtidig med, at man naturligvis bliver nødt til at sætte en grænse over for løgn, fordrejelse, manipulation og uvenlighed.

Det nationale mindretal lever i dag et kulturelt, sprogligt afklaret liv med omgivelserne. Det er ikke et parallelt liv, men snarere et med flertallet indviklet liv.

Magasinet Grænsen har fået nyt udseende, et nyt udtryk. Det første bogstav, g, i navnet, er nu magasinets sidehoved. Og for at illustrere, hvad der er det indholdsmæssige omdrejningspunkt, er den dansk-tyske grænse trukket gennem det store g. Det er ikke udtryk for, at vi ser grænsen som en linje. Men grænsen er der, den ligger fast, og den forholder vi os til i vores fokus på det grænseoverskridende og det, der sker på begge sider af grænsen, på mindretallene – og især på det danske mindretal i Sydslesvig.

Sydslesviger vil slå von der Leyen af pinden

*Af Poul Struve Nielsen
Fotos: Alexander Leicht Rygaard*

Den 9. juni er der valg til Europa-Parlamentet. Ingen af mindretalspartierne stiller op til valget. Men den unge SSW-politiker Maylis Rossberg er kandidat til et valg, der sker umiddelbart efter, nemlig valget til formand for EU-Kommissionen

Klokken er cirka kvart i fire om eftermiddagen. Maylis Rossberg er netop trådt ud på pladsen foran banegården i Flensborg. Hun er vant til at være på farten. Den sydslesvigske ungdomspolitiker, som er nyvalgt formand for Europæiske Frie Alliances (EFA) ungdomsorganisation, EFAY, er for kort tid siden flyttet tilbage til Kiel efter at have boet i Salamanca i Spanien i forbindelse med sine studier. Fra nu af kommer hun til at rejse Europa tyndt for at tale mindretalspartiernes sag. Maylis Rossberg er en af to spidskandidater, som EFA, der er den europæiske sammenslutning af mindretalspartier, stiller med før valget til Europa-Parlamentet. Den anden kandidat er catalanske Raül Romeva, som har været minister i regeringen i Barcelona og tidligere har siddet i Europa-Parlamentet. Sammen blev de to opstillet som kandidater i oktober. Men nu begynder valgkampen for alvor.

Men Maylis Rossberg kommer ikke på stemmesedlen til valget til Europa-Parlamentet den 9. juni. Der har SSW besluttet sig for ikke at stille op. Så uanset om du stemmer i Danmark, Tyskland eller et tredje land, vil hun ikke være på stemmesedlen. Det er simpelt hen posten som formand for EU-Kommissionen, hun går efter. Selv om det er helt usandsynligt, at hun får posten.

“Det parti, der får flest stemmer, kan foreslå en kommissionspræsident. Så det er ikke særlig realistisk”, siger hun.

Maylis Rossberg har erfaring med at føre valgkamp. Hun var nummer to på det danske og frisiske mindretals partis, Sydslesvigske Vælgerforenings (SSW), liste til det seneste valg til den tyske forbundsvalg i 2021. Så den 23-årige politiker var med til at hente stemmer nok hjem til, at spidskandidaten Stefan Seidler kunne erobre en plads i forbundsdagen i Berlin.

Nu er hun i valgkamp igen, og denne gang bakkes hun op af Stefan Seidler, når hun går efter den måske største skalp i europæisk politik.

“Jeg er den yngste spidskandidat i valgkampen. Jeg vil vise, at EU-politik ikke kun kan laves af bureaukrater i Bruxelles og Strassbourg, men også af en 23-årig

Maylis Rossberg har pakket valg-materialet og er klar til at tage rundt i Europa.

fra Sild. EU er meget langt væk fra borgerne, synes de unge, fordi det er normalt. Jeg tror, jeg er en kandidat, der kan medvirke til, at EU kommer tættere på de mennesker, der ellers ikke interesserer sig for det”, siger Maylis Rossberg.

EU skal tættere på borgerne

Det er nemlig sådan, at de politiske grupper i Europa-Parlamentet indstiller kandidater til kommissionsformandsposten, og selv om SSW ikke stiller op til parlamentsvalget, så er nogle af de andre partier, som repræsenterer mindretal i EU-lande, repræsenteret i parlamentet. Der er 10 medlemmer i EFA's gruppe i parlamentet.

Den kristen-konservative gruppe, som er den største i det nuværende Europa-Parlament, har også valgt sin kandidat, og det er den siddende kommissionsformand fra det tyske parti, CDU, som Maylis Rossberg glæder sig til at debattere med.

I alt er der 41 mindretals og regionale partier med i EFA, og de stiller altså ikke alle op til valget til Europa-Parlamentet.

Udover SSW (Sydslesvigske Vælgerforening) er også det tyske mindretals parti i Danmark, Slesvigske Parti, med. Og der er partier som Scottish National Party, og der er Ålands Fremtid, som er det svenske mindretals parti på de finske Ålandsøerne. Bare for at nævne et par eksempler.

Hvis EU skal være mere relevant for den enkelte borger og fange ungdommens interesse, mangler der en del, mener Maylis Rossberg.

“Kommissionen består af folk, som de mest magtfulde i Europa har udpeget. På vejen derhen taber vi mange stemmer. For eksempel de små mindretal og regionerne. Jeg synes, Europa er fedt. Jeg kan tale om det her emne i 100 år. Jeg vil prøve at vise, at det ikke kun er toppolitikere, der laver EU-politik. Det er vigtigt at forstå, hvor meget EU betyder i vores hverdag. Desværre er der en tendens til, at man i delstatsregeringen i Kiel skyder skylden på forbundsregeringen i Berlin, og regeringerne i København og Berlin klager over, at det er på grund af Bruxelles”, siger hun. ➡➡

Politisk trussel mod mindretal

Alternative für Deutschland (AfD) anses for en trussel – også mod det danske mindretal.

Det højreekstreme parti Alternative für Deutschland (AfD), som i meningsmålingerne ser ud til at kunne blive størst i flere delstater, som holder valg senere på året, udgør en alvorlig trussel mod det demokratiske Tyskland. Også det danske mindretal anser partiet for at være en alvorlig trussel.

Det uafhængige tyske medie Correctiv har afsløret indholdet af et møde med deltagelse af højtrangerende medlemmer af AfD, nynazister og erhvervsfolk i et hotel i Potsdam, som ligger nær Berlin og er hovedstad i delstaten Brandenburg.

Indholdet på mødet kredsede om begrebet ‘Remigration’ – at migranter skal tilbage, hvor de kommer fra. I Potsdam blev der ifølge Correctiv fremlagt en plan, som skitserer, at der er tre målgrupper, som skal forlade Tyskland for, som det formuleres, ‘at tilbageafvikle tilflytningen af udlændinge’.

De tre målgrupper er asylansøgere, udlændinge med opholdstilladelse og ‘ikke assimilerede statsborgere’.

Formanden for SSW og medlem af landdagen i delstaten Slesvig-Holsten, Christian Dirschauer, siger til Flensborg Avis.

“Sådan som det er formuleret, er de nationale mindretal i Tyskland, altså danskerne, friserne, sorberne, sintierne og romaerne, omfattet af deportationsplanerne. For mindretallene holder fast i deres egne sprog og institutioner og er dermed ikke assimilerede. Det er ikke kun antidemokratisk, det er modbydeligt”.

Landssekretær for SSW og byrådsmedlem i Flensborg, Martin Lorenzen, bekræfter, at SSW ser AfD's fremgang i meningsmålingerne som en trussel.

“Det retter sig mod de tyske statsborgere, der ikke er assimilerede. Som dansk mindretal siger vi, at vi ikke er assimilerede. Vi er integrerede. Vi vil ikke give afkald på vores danske sprog og kultur”, siger Martin Lorenzen.

Selv om man ikke kan stemme på Maylis Rossberg, så har hun masser af politik på hylderne.

“Jeg kunne godt tænke mig, at Parlamentet får en proaktiv rolle. Forskellen er meget stor. Europa-Parlamentet er meget mere progressivt end Kommissionen. Parlamentet stemte ja til Minority SafePack Initiative. Det er Parlamentet, flest EU-borgere har tillid til. Det vil give mening, at det også har ret til at lave egen politik. Det vil betyde, EU kommer tættere på den enkelte borger,” fortæller hun.

Mindretal skal markere sig

Minority SafePack Initiative er ni forslag, der skal sikre den sproglige og kulturelle mangfoldighed blandt Europas nationale mindretal. Mindretalsorganisationernes sammenslutning FUEN (Federation Union of European Nationalities) har samlet en million underskrifter, og Europa-Parlamentet bakkede forslaget op, men Kommissionen ville ikke gøre det til lovgivning. Og det er kun Europa-Kommissionen, der har initiativret i EU.

“Men nu kan jeg spørge Ursula von Leyen direkte, hvorfor de europæiske mindretal ikke behøver at få flere rettigheder og blive beskyttet”, siger Maylis Rossberg, som er i Flensborg denne dag for at deltage i et medlemsmøde om EU.

Til medlemsmødet i SSW i Flensborghus er hun på scenen sammen med en af drivkræfterne bag Minority SafePack Initiative, tidligere kultur-, justits- og europaminister i delstatsregeringen i Slesvig-Holsten for SSW, Anke Spoorendonk, som også har spillet en vigtig rolle i EFA. Hun fortæller, at det vigtigste for EFA er at indtage en platform, hvor der kan sættes fokus på mindretalenes rettigheder i EU-landene.

“Som politiker gennem mange år for et mindretalsparti ved jeg, hvor vigtigt det er for et mindretal at være med i det politiske arbejde,” siger Anke Spoorendonk.

Hun tilføjer, at SSW har været med til at udvikle EFA's politiske manifest, og at partierne i EFA er meget forskellige, men skal man placere den europæiske mindretalsgruppe politisk, er det et midterparti, et liberalt parti og et socialt parti.

På medlemsmødet i SSW i Flensborghus bliver det også drøftet, at mindretal somme tider bliver brugt

til at undskylde krig. Og krigen i Ukraine har også påvirket EFA, hvor man har set sig nødsaget til at ekskludere et mindretalsparti fra Letland, LRU (Lettisk Russisk Union) på grund af uenighed om Putins krig i Rusland, som EFA foretrækker at kalde krigen ifølge en pressemeddelelse om eksklusionen fra april 2022. Partiets europaparlamentsmedlem stemte imod en resolution, der tog afstand fra Ruslands angrebskrig mod Ukraine.

“For EFA er invasionen af Ukraine en krænkelse af det ukrainske folks suverænitet og ret til selvbestemmelse. Af denne grund har EFA fordømt den militære invasion begået af Rusland fra dag ét og advokeret for fred og dialog”, hedder det i pressemeddelelsen, hvor det uddybes, at EFA vil fortsætte med at forsvare retten til selvbestemmelse og mindretalenes rettigheder, herunder det russisktalende samfunds rettigheder i Letland.

“Mindretallet udsættes for stigende russofobi og diskrimination siden krigens udbrud – et faktum, som EFA ønsker at øge bevidstheden om. EFA omtaler denne konflikt som ‘Putins krig’ for at minde om, at hverken borgerne i Den Russiske Føderation eller de ➔

Jeg er en kandidat,
der kan medvirke
til, at EU kommer
tættere på de
mennesker, der
ellers ikke
interesserer sig
for det

Maylis Rossberg

Populært borgerinitiativ afvist

Lidt mere om initiativet, Maylis Rossberg (SSW) gerne vil diskutere med kommissionsformand Ursula von der Leyen

Minority SafePack Initiative er et europæisk borgerinitiativ, som mindretalsorganisationen Federation Union of European Nationalities (FUEN) står bag. Initiativet indeholder ni forslag, der skal sikre den sproglige og kulturelle mangfoldighed blandt Europas nationale mindretal på områder som kultur, uddannelse, medinddragelse, lighed m.m. Ca. 50 millioner europæere føler sig tilknyttet en anden sproglig og kulturel identitet end flertalsbefolkningen i den stat, de bor i.

Et europæisk borgerinitiativ anerkendes af EU-Kommissionen, hvis én million EU-borgere i mindst syv lande underskriver initiativet. Derved kan borgere få direkte indflydelse på EU-politikken ved at forpligte EU-Kommissionen til at forholde sig til forslag inden for et givent område. Denne mulighed for borgerindflydelse blev indført med Lissabon Traktaten i 2008. Der er siden taget i alt 66 borgerinitiativer, men kun fem er nået frem til kommissionen (2020). De er alle blevet afvist.

Komiteen bag initiativet tæller både tidligere formand for det tyske mindretal i Danmark,

Bund Deutscher Nord-schleswiger, Hans Heinrich Hansen, og Anke Spoorendonk fra SSW.

Det lykkedes at indsamle de nødvendige over 1 million underskrifter. På trods heraf og på trods af massiv opbakning fra EU-Parlamentet, en række landes parlamenter og politikere valgte EU-Kommissionen i en udmelding den 15. januar 2021 at sidde borgerinitiativet overhørig.

Men det sidste ord er altså ifølge Maylis Rossberg ikke sagt i den sag.

russiske mindretal i andre lande har ansvar eller skyld for invasionen”.

Store udfordringer

Så det er tider med store udfordringer for mindretallene i Europa. Maylis Rossberg er også bekymret for den højreradikale drejning i tysk politik, hvor det ekstreme parti 'Alternative für Deutschland' (AfD) klarer sig skræmmende godt.

“Højrefløjen vil gerne, at EU ikke findes. De højreradikale kræfter står alt for stærkt i Tyskland. Hvis vi ser på de seneste meningsmålinger, ser det ikke godt ud. De Grønne, SPD, FDP og CDU går alle tilbage. Det eneste parti, der vokser, er det højreradikale AfD. I Tyskland står de til at få 20 procent af stemmerne, og de stiller også op til Europa-Parlamentsvalget, de er med i Identity and Democracy-gruppen”, fortæller Maylis Rossberg.

Hos mindretallene er det ikke opfattelsen, at ordet demokrati i gruppenavnet dækker over en ægte vilje til demokrati for alle, når det kommer til AfD. På medlemsmødet i Flensborg har forbundsmedlem Stefan Seidler en simpel anbefaling, når han bliver spurgt, hvem man skal stemme på, når nu SSW ikke stiller op til valget.

“Vi anbefaler, at man stemmer på de demokratiske partier”, siger han på mødet. Og dermed mener han De Grønne, CDU, SPD eller FDP – alle partier, som SSW arbejder fint sammen med. Bare ikke AfD.

Efter medlemsmødet skal Maylis Rossberg så tilbage til banegården og videre. Hun går ind i en travl periode.

“Det er et meget idealistisk kandidatur. Selv om jeg ikke kan blive valgt, er jeg med i de store debatter. Den 19. april er jeg med i en debat i Maastricht med Ursula von der Leyen. Succes er svær at måle. Men hvis jeg kan sørge for, at sprogttigheder, mindretal, grænseoverskridende samarbejde bliver nævnt, og hvis flere bliver opmærksomme på det, er det en succes”, siger hun.

Dertil kommer, at hun i løbet af valgkampen skal have afsluttet sin bachelor i statskundskab fra universitetet i Kiel, og dernæst venter en sommer i rød-hvide farver, for hun er også med på Sydslesvigs kvindelandshold ved EUROPEADA, europamesterskaberne i fodbold for mindretal, som afholdes i Sønderjylland og Sydslesvig 28. juni til 7. juli.

Om Maylis Rossberg

Maylis Rossberg er 23 år. Hun er født på Sild og har gået på de danske skoler der, til hun afsluttede grundskolen på Duborg-Skolen i Flensborg. Hun er student fra Statsskolen i Aabenraa og læser nu statskundskab og historie på universitetet i Kiel. Hun har nået at være et år på udveksling i USA og at studere et halvt år i Spanien. Hun har været medlem af Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) siden 2015, og hun var nummer to på partiets liste til det tyske forbundsvalg. Hun er formand for det europæiske Ungdomsparti European Free Alliance Youth. Desuden dyrker hun poesi og fodbold.

Hvis jeg kan sørge for, at sprogttigheder, mindretal og grænseoverskridende samarbejde bliver nævnt, og hvis flere bliver opmærksomme på det, er det en succes

Maylis Rossberg

Se min kjole

Modedesigner Anna Toftgaard-Hansen genopdagede sin sydslesvigske identitet, da hun lavede en tøjkollektion inspireret af sin familiehistorie.

Af Alexander Leicht Rygaard
Fotos: Iben Gad

Da Anna Toftgaard-Hansen var teenager, havde hun svært ved at forstå sin bedstefars ihærdighed. Som mindretalsdanser bosat i Flensborg insisterede bedstefaren på at tale og skrive dansk, og det gjaldt også, når han skulle sende breve til bekendte.

Grænsebyens tyske gadenavne blev på brevkuberne udskiftet med de historiske danske navne, til stor forvirring for de lokale postbude.

“Min bedstefars breve kom altid retur med fejlbeskeden om, at modtageradressen var ukendt. Det var det samme hver gang”, fortæller 29-årige Anna Toftgaard-Hansen, der er uddannet modedesigner fra Hochschule Hannover.

For bedstefaren var det særdeles vigtigt at være dansk, og hvorfor forstår Anna Toftgaard-Hansen først rigtigt i dag.

Som afslutning på sin uddannelse lavede hun i fjor modekollektionen ‘En Ridderkvinde i Sygeplejerkofte’, der er inspireret af ikke bare bedstefaren, men også bedstemoren, der på sin egen måde også gjorde en dyd ud af at være dansk i Nordtyskland.

“Som teenager sagde jeg ofte, at jeg var tysker. For jeg er jo vokset op i Tyskland og har altid været omgivet af tyskere. Men min bedstemor rettede mig altid. “Nej, skat, du er ikke tysker. Du er mindretalsdanser”. Det

var jeg for ung til at forstå essensen af. Det rummede en patriotisme, jeg ikke kunne forholde mig til”, siger Anna Toftgaard-Hansen, der mistede sin bedstemor i 2008, mens bedstefaren gik bort i 2019.

“Da min bedstefar døde, satte det noget i gang i mig. Jeg begyndte at tænke over, hvem han var, og hvad han stod for. Det spirede også en masse tanker om min egen identitet”, forklarer hun.

“Men det var først i arbejdet med kollektionen, at jeg for alvor reflekterede over, hvorfor mine bedsteforældre var så vedholdende i deres syn på identitet. De er jo vokset op i efterkrigstidens Tyskland, hvor nazismen havde sat dybe spor i alle dele af den kollektive hukommelse. Det var noget særligt at være dansk. Det var også en måde at vende sig væk fra de grufulde ting, det nazistiske Tyskland havde stået for, og som Tyskland også den dag i dag stadig forbindes med”, tilføjer Anna Toftgaard-Hansen.

Magasinet Grænsen møder den sydslesvigske modedesigner over en cappuccino på en kaffebar nær Vesterport Station i København. Det er ikke uvant territorie for Anna Toftgaard-Hansen, for før hun rejste til Hannover, studerede hun et par år på Københavns Erhvervsakademi.

“Jeg boede i Nordvestkvarteret og læste til designteknolog. Det var en god indgang til faget for mig, men det blev også hurtigt kedeligt. Det var lidt for kom-

mercielt til min smag og handlede meget om at gætte, hvilken farve trøje der ville sælge mest det kommende år”, siger hun.

Det er onsdag morgen, og på den anden side af kaffebarens vinduer vrimler det med cyklister, der pedalerer forbi togstationen og den farverige Palads-biograf for at komme på arbejde i det indre København. Anna Toftgaard-Hansen tager en tår af sin kaffe og rømmer sig lidt. Hun er iklædt en blazer lavet af forskellige stykker blå bomuldsstof. “Det er faktisk min egen kreation. Jeg går sjældent i tøj, jeg selv har lavet, for jeg synes altid, at det sidder bedre på andre”, siger hun.

Den blå denimblazer var også i aktion aftenen forinden, da Anna Toftgaard-Hansen stod i spidsen for et mindre modeshow med udgangspunkt i sin kollektion. Det var på galleriet Propekt Space som en del af udstillingen ‘GRÆNSERUM’. “Det er altid en sjov oplevelse at se det tøj, man har designet, få et liv og blive båret af rigtige mennesker og ikke bare et par udtryksløse giner. Galleriets rå, betondominerede udtryk var en god kontrast til tøjets mange farver”, fortæller Anna Toftgaard-Hansen, der til modeshowet også fik lejlighed til at fortælle om tankerne bag kollektionen.

“Det var mine bedsteforældres historier, som blev min indgang til projektet, men mit budskab er i høj grad feministisk. Jeg vil gerne sætte fokus på kvinderne i det danske mindretal og deres liv”, tilføjer hun.

Anna Toftgaard-Hansen har taget udgangspunkt i perioden 1864 til 1945. For det var i denne periode, at en dansk mindretalsidentitet blev udformet, stadfæstet og udfordret på ny.

“Det er en periode, hvor mændene fylder alt i historiebøgerne. Det var mændene, der var politisk aktive. Og det var mændene, der bestred de vigtigste poster. Kvinderne var nærmest ikkeeksisterende i det offentlige rum. De var kun noget inden for hjemmets fire vægge. Det var den indretning, der var i samfundet dengang”, siger hun. “Men det betyder ikke, at kvinderne ikke havde holdninger og meningers mod”, tilføjer Anna Toftgaard-Hansen og refererer til sine bedsteforældre som et eksempel.

“I arbejdet med kollektionen har jeg talt med flere, som kendte mine bedsteforældre. De husker alle min bedstefar som en højlydt person, der ikke var bleg for at sige sin mening i større forsamlinger. Min bedstemor beskriver de derimod som værende mere stille. Det har jeg selv oplevet helt omvendt, når jeg besøgte deres hjem. Her var det min bedstemor, der styrede det hele”, forklarer hun.

Anna Toftgaard-Hansen pointerer, at kvinderne har været med til at forme de meninger, som mændene så fremførte og argumenterede for i de givne fora. Det er også velkendt, at kvinderne i perioden demonstrerede deres danskhed ved at brodere Dannebrog, Dybbøl Mølle og andre danske nationalsymboler på puder, duge og

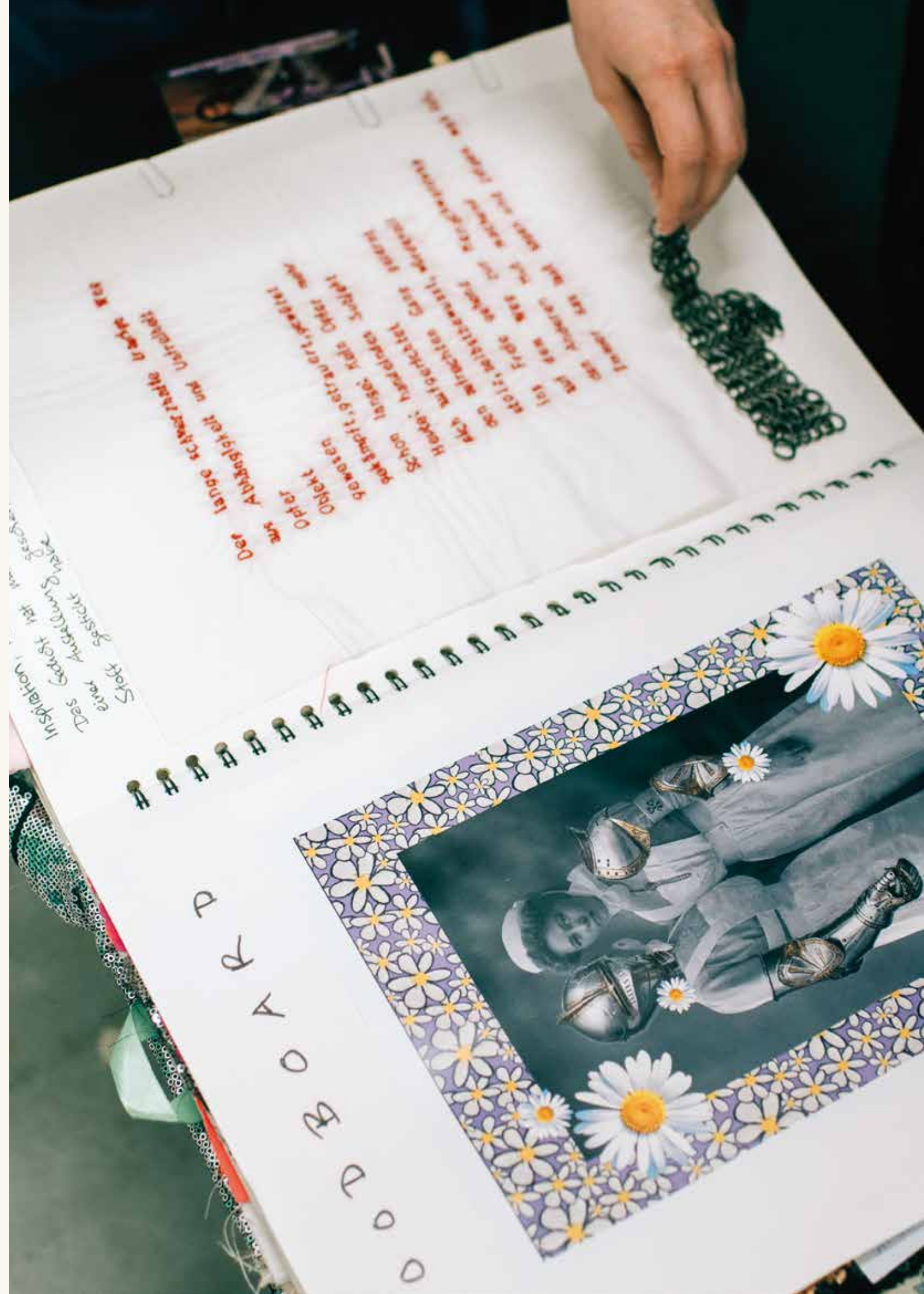
klokkestreng. Men hvad har kvinderne tænkt undervejs? Det har Anna Toftgaard-Hansen forsøgt at give et svar på i sin tøjkollektion. “Sløjfer er et af de bærende elementer i kollektionen. De symboliserer generelt, at man støtter en sag, og i dette tilfælde er det så den danske sag. Kvinderne var meget dansksindede”, forklarer hun.

“For mig symboliserer sløjfen også en indskrænkning. Kvinderne er begrænsede i deres ageren. De skal helst opholde sig i hjemmet”, tilføjer hun.

Et andet bærende element er de hvide og blå margueritblomster, der i mangetal pryder flere af tøjkollektionens dele.

“Margueritblomsterne symboliserer kvindernes danske identitet. Det er Danmarks nationalblomst, og det var fra begyndelsen klart for mig, at den blomst skulle være et fremtrædende element”, siger den sydslesvigske modedesigner. Anna Toftgaard-Hansen pointerer her, at hun med blomsten har valgt at gøre brug af sin kunstneriske frihed og blande fortid og nutid. Margueritten blev nemlig først Danmarks nationalblomst i 1987. Før det var rødkløveren i 1936 blevet udnævnt til dansk nationalblomst. “Jeg kan bedst lide margueritten. Den er mere smuk og enkel i sit udtryk”, forklarer hun.

I kollektionen gør Anna Toftgaard-Hansen også brug af tern samt ærmer i pudsig form. Ternene er brugt for at vise, at det er kvinderne i landområderne, det handler om. De helt almindelige ➡

Jeg vil gerne sætte fokus på kvinderne i det danske mindretal og deres historier

Anna Toftgaard-Hansen

kvinder, hvis vigtigste opgave var at få et hjem til at fungere.

“Ærmerne skal så symbolisere, at kvinderne har haft en formende rolle. De har skullet forme børnene og på bedst mulig vis få dem til at være danske”, siger hun.

Anna Toftgaard-Hansen kommer selv fra en familie med rødder i landområdet syd for Flensborg. Hendes tip-tip-oldefar, Jens Nikolai Andresen, var gårdejer, og det var i nærlæsningen af hans historie, at hun fandt på navnet ‘En Ridderkvinde i Sygeplejerkofte’ til kollektionen.

Tip-tip-oldefaren blev et sted omtalt som en ‘riddermand i bondekofte’, et udtryk, som den danske nationalliberale politiker Orla Lehmann også brugte om landmand og politiker Laurids Skau. En riddersmand er en person, der uselvvisk opfylder en opgave,

og det valgte Anna Toftgaard-Hansen så at vende på hovedet kønsmæssigt.

“Det afspejler meget godt, hvordan min proces har været med det her projekt. Mændene fylder ved første øjekast, og så har jeg set det som min opgave at få kvinderne mere frem. Sygeplejerske er også et typisk kvindefag. Min oldemor var sygeplejerske”, forklarer hun. Hvis man kan tale om et hovedprodukt i kollektionen, kan det meget vel være den skinnende sølvkofte, der afspejler kollektionens titel.

“Oprindeligt var det min tanke at lave en abstrahering af en sygeplejeuniform som en ringbrynje. Men det tog alt for lang tid, så jeg er endt med at bruge sølvpailletter. Jeg er meget tilfreds med resultatet”, siger hun.

Anna Toftgaard-Hansen rykker sig lidt i stolen på den københavnske kaffebar. Hun skal snart hjemad mod Flensborg, hvor hun har boet det seneste år efter at

have tilbragt tre år i Hannover. Hendes mand og deres snart etårige søn venter på et hotelværelse ikke langt herfra.

Hun har været på barsel, siden hun færdiggjorde sin uddannelse. Det har givet hende mulighed for at finpudse et par detaljer i tøjkollektionen, som hun løbende har oplevet en interesse for. I sommer var kollektionen en del af Berlin Fashion Week, hvilket kom i stand, da hun blev udvalgt som én af blot otte fra afgangselever fra uddannelsesstedet i Hannover.

“Det var en kæmpe oplevelse at se mit tøj på en så stor catwalk. Opsætningen var superprofessionel, og jeg skulle ikke gøre så meget andet end at sende mit tøj til Berlin. Jeg kunne dog ikke selv deltage, fordi jeg lige havde født”, siger hun.

Det var ikke en drøm om de store internationale modescener, der fik Anna Toftgaard-Hansen til at blive modedesigner. Hun har altid været glad for at tegne, især croquis og japanske tegneserier, men efter gymnasiet havde hun egentlig indstillet sig på at læse historie eller arkæologi. Hun var interesseret i Antikken og Romerriget og i forestillinger om samfundet i oldtiden. Et par dage på Arkæologistudiet på Aarhus Universitet fik hende dog på andre tanker. Undervisningen handlede om tøj, og det spirede en ny idé, som måske egentlig altid havde luret under overfladen.

“Jeg har nok altid tænkt, at tøj var

spændende. Men ligefrem at arbejde med tøj og mode virkede meget fjernt, da jeg var ung. Det kan det til tider også gøre i dag, for modebranchen fremstår meget lukket og eksklusiv udefra. Det kan meget hurtigt komme til at handle om kendisser og ekstravagante modeshows, men det har altid været tøjet og den historie, det fortæller, som jeg har været optaget af”, siger hun.

“Tøj handler for mig om personlig identitet. Det er en måde at finde sig selv på. Jeg mener også, det er vigtigt, at tøj ikke er eksklusivt. Tøj er for alle”, tilføjer Anna Toftgaard-Hansen.

Ikke desto mindre er Anna Toftgaard-Hansen blevet en del af en eksklusiv verden. Hun kom igennem nåleøjet og klarede optagelsesprøven til modedesigneruddannelsen i Hannover. Undervejs var hun i praktik i seks måneder i Antwerpen hos Florentina Leitner, der er en østrigsk modedesigner, hvis tøj er blevet båret af kendisser som Lady Gaga og Kylie Jenner. Og så var der det førømtalte modeshow i forbindelse med Berlin Fashion Week.

“Det er fortsat meget surrealistisk for mig, at jeg har opnået de her ting. Jeg kan stadig tvivle enormt meget på mig selv og på, om jeg overhovedet har nogle evner, der kan bruges til noget”, siger Anna Toftgaard-Hansen, der snart skal finde ud af, hvad næste skridt i karrieren skal være.

“Min barsel slutter snart, og det er lidt skræmmende at tænke på.

Men jeg glæder mig også, for det er egentlig ret kedeligt at daske rundt med en barnevogn hele tiden”, tilføjer hun.

Hun er stadig ved at finde ud af, hvad hun har lyst til. Hun medgiver, at det nok vil være svært at etablere sig som modedesigner med eget tøjmærke i Flensborg, fordi byen trods alt ikke er større. Men det er også med til at skabe en nysgerighed i hende. For er det egentlig umuligt?

“Jeg tror meget på, at man bare skal springe ud i ting og ikke tænke så meget. Det er lettere sagt end gjort, for jeg har også haft mange tanker, om jeg er god nok, og hvem vil egentligt købe mit tøj. Men jeg har også lært meget ved bare at gøre ting”, siger Anna Toftgaard-Hansen. “Min drøm er at blive selvstændig og lave sceneoutfits til musikere og lignende. Det kender jeg ingen, der gør i Flensborg. Faktisk var det min plan oprindeligt at lave en tøjkollektion baseret på den tyske sangerinde Alli Neumann. Men jeg er glad for, at jeg endte med at tage udgangspunkt i min egen familiehistorie og det danske mindretal, selvom det i sammenligningen kan lyde mere usexet. Jeg føler, at jeg er blevet klogere på mig selv. Jeg er stolt af være fra det danske mindretal. Det er der nogle, som har kæmpet for, det er ikke bare noget, der er der. Det skal man huske”, slutter hun.

En rapport, som lægger op til en museumsreform, vil fjerne mellem 56 og 78 procent af statstilskuddet til Museum Sønderjylland, hvis en af rapportens tre modeller gennemføres. Det vil være en katastrofe for hele den sønderjyske landsdel, siger historiker

Rapport vil trække tæppet væk under Museum Sønderjylland

Af Poul Struve Nielsen
Fotos: Museum Sønderjylland

For øjeblikket afgøres fremtiden for det kulturelle landskab i Sønderjylland i et spil, som foregår bag kulissen. I 2025 er der bebudet en museumsreform, og her er der kommet et udspil til en ny tilskudsmodel fra en arbejdsgruppe under kulturministeren.

Der er mange millioner kroner på spil, og det kan trække tæppet væk under adskillige kulturtilbud i Sønderjylland – også under kulturformidling af stor betydning for hele Danmark.

Udgangspunktet er en rapport, der hedder 'Anbefalinger til reform af statsanerkendte museers opgaver og tilskud'. Og det er tilskuddelen i rapporten, som er problemet. Den anbefaler tre nye tilskudsmodeller, som vil skære henholdsvis 56 procent, 66 procent og 78 procent af statstilskuddet til Museum Sønderjylland. Museum Sønderjylland er én administrativ enhed, som driver 11 museer i de fire sønderjyske kommuner: Tønder, Haderslev, Sønderborg og Aabenraa. Museum Sønderjyllands udstillingssteder, museer og kulturmiljøer byder på oplevelser og viden inden for arkæologi, kunst, historie og naturhistorie.

"Det er indlysende, at det vil være katastrofalt for Museum Sønderjylland. Det vil være en katastrofe for hele den sønderjyske landsdel, fordi man vil blive nødt til at nedlægge flere afdelinger. Det vil gå ud over landsdelens identitet med en særlig sønderjysk historie, og landsdelen vil miste attraktivitet for turister. Oplevelsesøkonomien vil lide stor skade af det", siger historiker Hans Schultz Hansen, som er arkivar i Rigsarkivet og formand for Historisk Samfund Sønderjylland.

Fremsynet projekt af national betydning

Museumsreformen forhandles nu, og derfor er der en del politikere, som holder kortene tæt til kroppen og ikke har lyst til at tilkendegive deres holdning til udspil-

Det vil være en katastrofe for Sønderjylland, hvis tilskuddene til Museum Sønderjylland beskæres, som arbejdsgruppen foreslår

let fra arbejdsgruppen. Jørgen Popp Petersen, der er borgmester i Tønder for Slesvigsk Parti, vil dog gerne fortælle, at hvis arbejdsgruppens udspil bliver til noget, vil Museum Sønderjylland ikke overleve i sin nuværende form.

"Hvis det, der ligger i planen, gennemføres, så kan Museum Sønderjylland ikke driftes. Så der er noget grundlæggende forkert i præmissen. For Museum Sønderjylland er et fremsynet projekt. Det er en sammenlægning af alle museer i det gamle Sønderjyllands Amt, og som senest har kunnet realisere et nyt topmoderne magasinprojekt, som et enkelt lille museum ikke ville kunne", siger han med henvisning til det nye bevaringscenter, som er et magasin og konserveringscenter for både arkæologiske og naturhistoriske fund, historiske genstande og kunst."

Folketingsmedlem for Socialdemokratiet og tidligere minister Jesper Petersen er fra Haderslev og valgt i Sønderjylland. Han understreger, at Museum Sønderjylland arbejder med mange ting, som ikke er egns museer, men som har national betydning.

"Jeg vil mene, at udover et sønderjysk blik på sagen bør man være klar over de konsekvenser, det vil have, hvis man bare kører de modeller, der er lagt. Lige nu er der nogle virkelig gode udstillinger på Sønderborg Slot om Genforeningen og perioden derefter, og senest om sønderjyderne i Første Verdenskrig. Det er en historie, der selvfølgelig har sønderjysk formidling, men det er vigtigt for hele vores land, at der er en stærk formidling", siger han. Axel Johnsen er direktør for Muse-

um Sønderjylland. Han forklarer, at tanken bag Museum Sønderjyllands organisering er, at der er nogle store nationale opgaver, som museerne skal løfte. For Museum Sønderjyllands vedkommende især opgaver, der er forbundet med grænselandet.

"Tilskudsmodellen understøtter et museum, som er i én by og i ét hus. Det er tanken om det enkelte museum, et arketypisk museum, som har ét ansvarsområde i ét hus. Museum Sønderjylland er noget andet. Vi har fire ansvarsområder og driver museer i fire byer i ni huse", siger han.

"Det er vigtigt, at der også kan være store museer udenfor de store byer. De her tilskud fremmer, at der kun kan være store museer i store byer. Vi har fulgt en anden vej, i samarbejde med staten. Hvis de her tilskudsmodeller bliver virkelighed, vil landdistrikterne kun kunne have småmuseer. Det er vi utilfredse med på mange planer," tilføjer Axel Johnsen.

Museer skal forske og formidle viden

I den 120 sider lange rapport konstateres det, at "museerne sikrer og bevarer vores fælles kultur- og naturarv for fremtiden og gør samtidig vores kultur og naturarv aktuel for os ved at udvikle viden om den og bringe denne viden i spil i dialog med sin omverden".

"Museerne er særligt kendetegnet ved at forske og foretage videnskabelige undersøgelser med udgangspunkt i deres samling og formidle viden fra deres forskning og undersøgelser for et bredt publikum for eksempel gennem

udstillinger. Det er særligt dette kendetegn, der adskiller museerne fra andre kulturinstitutioner, ligesom de adskiller sig fra andre forskningsinstitutioner", skriver arbejdsgruppen bag rapporten. Det lever Museum Sønderjylland i al sin mangfoldighed på enhver måde op til. Men nu kommer så problemerne:

"Det eksisterende krav om, at museerne skal have et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde en rimelig standard, bør justeres", skriver arbejdsgruppen, som lægger vægt på, at museer, der ønsker statsanerkendelse, bør være 'økonomisk bæredygtige'.

"I dag stiller museumsloven krav til de statsanerkendte museer om et ikke-statsligt tilskudsgrundlag på mindst 2 mio. kr. årligt i et gennemsnit over 3 år. Kravet har været uændret, herunder ikke pris- og lønreguleret, siden 2013. Det er arbejdsgruppens vurdering, at statsanerkendte museer som minimum skal have indtægter fra entréindtægter samt private og offentlige tilskud, eksklusiv driftstilskud fra Kulturministeriet, på mindst 4 mio. kr. årligt i et gennemsnit over 3 år", skriver arbejdsgruppen.

Ud fra det har man så lavet tre matematiske modeller for, hvordan statstilskuddene kan falde. Arbejdsgruppen mener, "at et minimumskrav på 4 mio. kr. årligt i et gennemsnit over 3 år er udtryk for et rimeligt niveau, som samtidig rummer et incitament for museerne til at søge økonomisk opbakning hos kommuner, fonde, sponsorer, private virksomheder, erhvervsclubber og lignende. Det er forventningen, at et højere minimumskrav vil gøre det ➔

muligt for de mindste museer at løse de museumsfaglige opgaver med højere kvalitet”.

Tre modeller

Arbejdsgruppen når så frem til at anbefale tre modeller: En trappemodel med tre trin. Den vil koste Museum Sønderjylland 78 procent af sit statslige driftstilskud og føre til en samlet indtægtsnedgang på 25 procent ifølge arbejdsgruppens beregninger.

En trappemodel med fire trin. Den vil koste Museum Sønderjylland 66 procent af sit samlede statslige tilskud og føre til en samlet indtægtsnedgang på 21 procent ifølge arbejdsgruppens beregninger.

En byggekloidsmodel med seks tillæg. Den vil koste Museum Sønderjylland 56 procent af sit statslige driftstilskud, og ifølge arbejdsgruppens beregninger føre til en samlet indtægtsnedgang på 18 procent.

”En stor del af humlen er dermed, at man giver en statsfinansiering til et museum. I det her tilfælde er det mange museer. Selvfølgelig håber jeg, at det projekt ikke har nogen gang på jorden, men så kan vi blive nødt til at omstrukturere til enkelte museer igen, og så vil vi måske kunne opretholde statsstøtte. Men det ville jo være tåbeligt”, siger borgmester i Tønder, Jørgen Popp Petersen.

Og det er faktisk svært nok i forvejen. Tre museer under Museum Sønderjylland, Cathrinesminde Teglværk i Broager, Drøhøses Hus i Tønder og Kulturhistorie Aabenraa, har alle været lukket ned og har kun kunnet genåbne til foråret på grund af en ekstrabevilling fra Folketingets Kulturudvalg.

En delegation fra Museum Sønderjylland fik foretræde for udvalget og fik italesat de særlige opgaver i grænseområdet og i Danmark. Det resulterede i en ekstra driftsbevilling på 4,5 mio. kr. i 2024.

Der er allerede sparet meget

I forbindelse med Museum Sønderjyllands foretræde for Kulturudvalget skrev Grænseforeningens nyhedsbrev om den manglende indeksregulering, og det var reelt otte millioner kroner, man var kommet bagud i tilskud. Der mangler altså stadig 3,5 millioner kroner i at kompensere for indeksreguleringen.

”Vi har kompenseret for det, der har manglet, ved at foretage en løbende tilpasning siden 2010, ligesom andre kulturinstitutioner har gjort. Og det har været en

Museum Sønderjylland formidler viden, der er vigtig for både landsdelen og for forståelsen af Danmark i dag.

fordel, at inflationen har været så lav. Nu kom så energikrisen og inflationen, og det har gjort, at mulighederne for tilpasning simpelthen er opbrugt, og så er alternativerne at lukke museer”, siger Axel Johnsen.

Axel Johnsen trækker linjerne i den sønderjyske situation helt tilbage til Genforeningen i 1920, hvor Sønderjylland mistede sin hovedby, Flensborg.

”Ved Genforeningen står man tilbage med fire købstæder af varierende størrelse. Sønderjylland har altid manglet en hovedby, sådan som på Fyn, hvor infrastrukturen er indrettet, så alle veje fører til Odense. I Sønderjylland har vi en anden infrastruktur, en anden sammensætning, der er ikke en hovedby. Vi er nødt til at tage udgangspunkt i fire kommuner med mindre byer, og det vil alt andet lige være dyrere”, siger han. Han mener, at en museumsreform bør prioritere, at museer – også i mindre byer – kan løfte formidlingsopgaver, der strækker sig ud over det lokale.

”En tilskudsmodel bør være skruet sådan sammen, at man også prioriterer, at museer kan løfte store ansvarsområder. Det kræver museer af en vis volumen at gøre det. Og de museer kan ikke allesammen ligge i storbyer. Nogle af dem bør ligge i områder, som ikke er ➡

Museum Sønderjylland dækker et stort ansvarsområde

En fusion mellem en række selvstændige museer blev i 2006 til Museum Sønderjylland. Efter kommunalreformen deltes kommunerne og staten om driftstilskuddene

Museum Sønderjylland er et af Danmarks største museer og dækker et ansvarsområde så bredt som kulturhistorie, kunsthistorie og naturhistorie for hele Sønderjylland, dvs. området mellem Kongeåen og den dansk-tyske grænse. Museet varetager den arkæologiske virksomhed i Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa kommuner samt i Kolding Kommune.

Museum Sønderjylland er et statsanerkendt museum, etableret 1. januar 2006 som en fusion mellem hidtil selvstændige, statsanerkendte museer (Tønder Museum, Sønderjyllands Kunstmuseum, Midtsønderjyllands Museum, Haderslev Museum, Aabenraa Museum, Institut for Sønderjysk Lokalhistorie, Kunstmuseet på Brundlund Slot og Museet på Sønderborg Slot). En væsentlig del af disse blev drevet af Sønderjyllands Amt frem til kommunalreformen i 2007, som opløste de hidtidige amter.

Museet modtager i dag statstilskud efter museumsloven fra Slots- og Kulturstyrelsen, som er museets hovedtilskudsyder. Museum Sønderjylland har desuden et tæt forhold til sine øvrige tilskudsydere, de sønderjyske kommuner Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa. Museets tilskud fra de fire kommuner modtages på grundlag af en fireårig økonomiaftale, der netop er indgået for perioden 2018-21. Museum Sønderjylland er en selvejende institution med egen bestyrelse.

Museum Sønderjylland beskæftiger ca. 150 medarbejdere, periodevis flere ved stor arkæologisk aktivitet. Medarbejderne har arbejdssted spredt ud over det sønderjyske område på de forskellige lokaliteter. Museets nye enhedsorganisation fra 1. januar 2018 styrker samarbejdet på tværs af det geografiske ansvarsområde og de fire kommuner. Museets administration er placeret i Haderslev.

Museet driver en række museer, besøgssteder og kulturmiljøer i hele Sønderjylland: Sønderborg Slot, Kunstmuseet i Tønder, Kulturhistorie i Tønder, Cathrinesminde Teglværk i Broager, Kunstmuseet Brundlund Slot i Aabenraa, Gram Lergrav, Højer Mølle, Arkæologi i Haderslev.

kilde: Museum Sønderjyllands hjemmeside

storbyer, for eksempel i Sønderjylland, hvor man også skal fortælle grænselandet historie, som er af national interesse”, siger Axel Johnsen.

I kølvandet på strukturreformen fra 2007, hvor en lang række kommuner blev lagt og kommunernes antal reduceret til en tredjedel, kom der en revision af Museumsloven i 2012.

”Museum Sønderjylland har jo en opgave også for områder, der i dag ligger i Esbjerg, Vejen og Kolding kommune. Nordslesvig er jo ikke identisk med de fire sønderjyske kommuner. Vi havde en afstemning, ikke kun i 1920. Men også i forbindelse med kommunalreformen. Da blev en del af Sønderjylland stemt til de tre kommuner. Tilsvarende vil jeg sige med Sydslesvig. Med den konstruktion, som vi lavede, har vi da lavet en voldsom rationalisering på det administrative plan”, siger Jørgen Popp Petersen.

Før revisionen af Museumsloven var de landsdækkende ansvarsområder kendt som §16-godkendelser, som udløste et særligt statstilskud.

Noget vigtigt kan gå tabt

Tilskuddene er ført videre frem til i dag, og selvom Museumsloven ikke længere indeholder en §16, løses opgaverne stadig. De er fastholdt i vedtægterne for blandt andet Museum Sønderjylland, og staten fører nøje kontrol med, at arbejdet foregår på et tilfredsstillende niveau.

Det sker ved Slots- og Kulturstyrelsens periodiske kvalitetsvurderinger og de årlige virksomhedsbesøg, hvor alle museets forhold gennemgås.

”Hvis prioriteringen overlades til en matematisk model, er der stor risiko for, at noget vigtigt går tabt,” siger Axel Johnsen.

Der er forskel på at drive et museum i et tyndt befolket område som Sønderjylland og i en større by. Men det ændrer ikke ved, at der er en særlig kulturarv og en historie, som har betydning for hele landet.

”Jeg tænker, de politikere på Christiansborg, de er vel nødt til at anerkende, hvorfor Museum Sønderjylland ligger på det niveau, det gør. De skal være sig bevidst, hvad konsekvenserne vil være. Det vil være blodbad og nedlukning. Det vil være en rigtig stor del af forskning og dokumentation, der vil være væk. Og kommunerne vil ikke kunne finde en masse nye penge til det her. Vi har lukket rigtig mange afdelinger for at kunne levere

den kvalitet, som vi er forpligtede til”, siger borgmester Jørgen Popp Petersen.

”Det vil være skadeligt for Museum Sønderjylland og det gode arbejde, der er lavet med at lave en samlet stærk organisation, der både med formidling og forskning og i samarbejde med kommunerne har gavn af at være i en samlet organisation. Det vil ikke kunne opretholdes. Jeg tror nogle af dem, der arbejder på Museum Sønderjylland, vil finde det helt absurd at man efter at have skabt en effektiv administration på tværs af kommuner og en professionel organisation, hvis man bliver ramt af en kassetænkning, der vil føre til, at det hele skal splittes op igen”, siger medlem af Folketinget Jesper Petersen.

Han tilføjer, at det er vigtigt at huske på, at det er arbejdsgruppens udspil og ikke regeringens udspil til en museumsreform, der er kommet.

Direktøren for Museum Sønderjylland tilføjer, at det samme gælder en række af de danske kunstmuseer, der på grund af deres §16-status løfter sig op over deres lokale eller regionale felt og dermed er med til at lægge niveauet for resten af branchen.

”Min opfordring er derfor, at politikerne reserverer en del af tilskudsrammen, som så fordeles til de opgaver, som man politisk vurderer bør løses på nationalt og internationalt niveau”, siger Axel Johnsen.

Museer kan ikke allesammen ligge i storbyer. Nogle af dem bør ligge i områder, som ikke er storbyer, for eksempel i Sønderjylland, hvor man også skal fortælle grænselandets historie, som er af national interesse.

Axel Johnsen

Kultur
på
Grænsen

med Hans Christian Davidsen

Kultur på grænsen - ny video

Få tips til udflugter, historiske steder og interessante byer: på www fla.de under 'Kultur på grænsen' eller på Flensborg Avis' Facebook-side.

Scan qr-koden for at se en af de nye udgaver - eller se en af de andre 100 videoer i serien 'Kultur på grænsen'.

FLENSBORG **A**VIS

Franciska Clausen på hjemmebane

Af Poul Struve Nielsen
Fotos: Alexander Leicht Rygaard

Det er 125 år siden, den sønderjyske kunstner blev født i Aabenraa. Det markeres blandt andet med udstillingen 'En collage' på Brundlund Slot i hjembyen

Det har ikke været nemt at være frontløber. De andre kunne heller ikke sælges. Det var ikke et problem, at der stod Franciska bag på malerierne. Det var fordi, det var abstrakt kunst, siger museumsinspektør Sally Schlosser Schmidt

Jeg kan godt huske, hvordan hun så ud. Jeg har én gang været nede i Vestergade, hvor Vati skulle levere en stol, han havde lavet for hende. Hun havde ingen penge og ville betale med billeder, men dem kunne min far ikke lide!

Vores lille familie havde nok mere brug for penge til mad! Den historie har min bror og jeg ofte grint ad. Ellers ved jeg kun, at hun tegnede billeder af børn for at tjene nogle penge".

Sådan fortæller Aabenraa-borger Karin Riege Nissen. Ærgerligt nok, for det maleri havde sikkert været en formue værd i dag. Kvinden, som Vati, der var møbelsnedker, lavede en stol til, var kunstmaleren Franciska Clausen, så vi er næsten på højde med anekdoten om Picasso, der ikke kunne betale en restaurationsregning og lavede en tegning til tjeneren på en serviet.

Men det siger jo noget om, hvordan en verdenskunstner også hører til et sted. Og Franciska Clausen hører til i Aabenraa. Hun har boet i Berlin, München og Paris. Hun var en verdensdame af Efterkrigstiden, for hun levede til 1985. Og af en anden tid, for hun blev født i Tyskland i 1899 og levede det meste af livet i Danmark, men hele tiden i Aabenraa, som jo var en del af det tyske kejserrige, da hun blev født, men som blev dansk med Genforeningen i 1920.

"Folk elsker at fortælle om portrætterne, de har derhjemme. Udstillingen er også til de borgere fra Aabenraa, som har forstået, hun er vigtig, men ikke rigtig ved, hvad hun har lavet. Så bygger det måske bro til noget andet abstrakt kunst, fordi folk vil se noget af 'den der mærkelige dame, vi har hørt om'", fortæller museumsinspektør Sally Schlosser Schmidt. Hun er kurator på udstillingen 'En collage'. ➔➔

Og den er et godt eksempel på verdenskunst, der udspringer af et lokalsamfund, i dette tilfælde Aabenraa og Sønderjylland.

Det kendetegnede også Franciska Clausens liv. Hun vendte altid tilbage til Aabenraa og til familiens store hus, selvom hun som kunstner var på et internationalt niveau. Og hun var i særlig grad sønderjysk, for selvom familien var dansksindet, så blev det aldrig rigtig vellykket mellem hende og København. Inspirationen til sit virke fandt hun i Tyskland og Frankrig. Hun var alt for langt forud for sin tid til København.

Abstrakt kunst på topniveau

Udstillingen 'En collage' har været vist siden oktober 2023 og kan ses frem til august 2025. Det vil ikke kunne lade sig gøre, hvis museumsreformen bliver gennemført. Hver gæst skal komme fem gange, hvis det så skal kunne betale sig at have den slags udstilling. 'En collage' henvender sig til alle, der vil se abstrakt kunst på et højt niveau.

"Hun vokser op på bagkant af 1800-tallet i en tid, hvor kunst bliver fri og kan noget helt andet. Også stå i opposition til samfundet. Hun deler vilkår med alle andre avantgardekunstnere. Det har ikke været nemt at være frontløber. De andre kunne heller ikke sælges. Det var ikke et problem, at der stod Franciska bag på malerierne. Det var fordi, det var abstrakt kunst", fortæller Sally Schlosser Schmidt.

"Hvis du kigger på billedmaterialet, er det ikke vigtigt, om hun er vokset op i Danmark eller Tyskland. Men hvis du skal forstå, hvad det er for en kontekst, er det vigtigt også have den historiske kontekst med", tilføjer hun. Sidste år var der en stor, tematisk udstilling med hende på Aros i Aarhus, 'Franciska Clausen – hele billedet' (se Grænsen nr. 1, 2023), som viste hende som kunstner, der lavede kubisme, surrealisme og design.

"Udstillingen på Brundlund Slot går kronologisk til værks. Dels fordi hun har jubilæum, dels fordi vi gerne vil vise hendes mangfoldighed mere parallelt." "Hun kom 'hjem' og gik på kunstakademiet i København, men det var ikke 'hjem' for hende. Teknisk set har hun været i et andet land. Hun har været kompromisløs. Den undervisning, hun fik i København, tror jeg, har ikke inspireret hende meget."

Udstillingen rummer både nogle af Franciska Clausens mest berømte og markante værker, samtidig med at

den illustrerer hendes tilhørsforhold til Aabenraa. Således er der også en kopi af barndomshjemmet, hvor hun boede til det sidste. En kæmpe villa i flere etager, som var bygget til, at flere generationer af familien kunne bo er sammen. Men det endte med, at Franciska Clausen boede der alene, efter at hendes mor døde, mens huset i stigende grad gik i forfald. "Huset er revet ned. Villaen fra 1900 er væk. Nu er der familieretshus i en 80'er kontorbygning", fortæller Sally Schlosser Schmidt.

Portrætter og abstrakt kunst

Museumsinspektøren understreger, at Franciska Clausens karriere var mulig, fordi hun kom fra gode kår. "Alene det at være kvinde, der er du bagud på point. Men med en far og mor, der interesserer sig for kultur, har du bedre vilkår. Faderen finansierede hendes tegneundervisning og studieophold."

Nogle har beskrevet det som et nederlag, at Franciska Clausen, som begyndte med at male portrætter og siden efter inspiration fra den tids store abstrakte malere begyndte at lave abstrakt kunst, igen begyndte at male portrætter.

Sådan var det ikke, viser udstillingen, netop fordi den er kronologisk. Livet igennem malede Franciska Clausen både portrætter og abstrakte malerier.

"Hun malede portrætter. Det er intenst at se på et andet menneske. Et portræt forholder sig så meget til det portrætterede, og så går hun som 22-årig over til at lave abstrakt kunst, inspireret af de russiske konstruktivister. En abstrakt kunstform. Det er hovedværkerne. Skruen, Fisken og Grammfonpladen. Og der er en genstand, som har form som en McDonalds måge."

Sally Schlosser Schmidt fortæller, at mange af Franciska Clausens store værker er inspireret af små detaljer og derefter nænsomt er bearbejdet til den endelige udformning.

"Vi har en skitse, hvor hun først har tegnet et cykelstyr. Så er det blevet mere abstrakt, til det ender i den form", fortæller hun om maleriet, der ligner en McDonalds måge.

"Hun er startet konkret og er blevet mere abstrakt. Der er mange firkanter, mange farver. Det er reduktionsmekanisme. Hun kondenserer alle former ind til en tilstand. Skruen er indmad fra en kødhakkemaskine".

At bygge en komposition

Noget af det, udstillingen viser, er, hvordan Franciska Clausen byggede en komposition.

"Det er derfor, vi kalder udstillingen 'En collage'. Skruen er malet i 1926-1928", fortæller Sally Schlosser Schmidt og henviser til et andet maleri, der er påbegyndt i 1928 og afsluttet i 1973.

"Her er fire motiver fra Paris. Man kan ikke gætte, det var den samme kunstner. Hun siger selv, hun ikke kunne lave portrætter uden at trække på sin abstrakte værktøjskasse, fordi det hele for hende handler om at komponere et motiv."

Der er også en del selvportrætter. Nogle af dem afslører, at Franciska Clausen røg pipe. Det meste tilhører Fonden Franciska Clausens Samlinger, som rummer over 2000 værker. De forvaltes af Museum Sønderjylland. Franciska Clausen forsøgte sig også som reklametegner.

"Plakat til batavier lijf' fra 1928 er det eneste, hun lykkedes med at få penge for. Men hun laver meget design. Hun er i gang med det hele på en gang. Hun arbejder parallelt med alle de ting, hun laver", siger Sally Schlosser Schmidt.

Hun har et eksempel fra et foto, hvor kunstneren i en høj alder står med et stort smil i en masse rod og arbejder.

"Jeg elsker det foto. Hun fremstår så selvstændig midt i sit kunstnerkaos", siger museumsinspektøren. "Hun har også lavet af mange af portrætterne til Billedsalen på Folkehjem. Hun har lavet en Aabenraa-folder, og H.P. Hansens datter underviste hende i dansk. Det første billede til Folkehjem er fra 1922. Det sidste er portrættet af Dronning Ingrid fra 1980," siger Sally Schlosser Schmidt.

Rig samling af sønderjyske kunstnere

Brundlund Slot viser den variation af kunst, der findes i det dansk-tyske grænseland

Kunstmuseet Brundlund Slot har en rig samling værker af sønderjyske kunstnere fra slutningen af 1700-tallet til i dag.

Museet viser skiftende udstillinger med værker fra samlingen og særudstillinger i slottets historiske og stemningsfulde rammer, som har rødder tilbage til 1400-tallet.

I øjeblikket kan du opleve udstillingen 'En collage', i anledning af at det er 125 år siden, at billedkunstneren Franciska Clausen kom til verden i Aabenraa. Udstillingen viser den lokale kunstners hovedværker og en lang række mindre kendte værker.

Kunstoplevelserne fortsætter i slotsparken med en samling skulpturer.

Nu vises Franciska Clausen. Senest viste museet udstillingen 'I nederlagets skygge' om guldalderens glemte kunstnere.

"Den handlede om kunstnere, der var glemt, fordi de var tyske. Dette er en vigtig historie også i dansk kunsthistorie, fordi det siger noget om, hvordan man skaber et selvbillede. Nogle kunstnere skriver man ud og får ikke deres virke med i historien. Der er ikke andre museer, der har den opgave, og nogle af kunstnerne har samme niveau som Eckersberg, Lundbye og Skovgaard", siger museumsinspektør Sally Schlosser Schmidt.

Hun tilføjer:

"Så det er os, der skal gøre det. Det er kunstnere, der fylder meget på den anden side af grænsen, de er udstillet på Gottorp Slot og i Hamborg. Kongehuset og det helstatsorienterede Danmark købte dem ind i sin tid. Elisebeth Jerichau Baumann er for eksempel anerkendt i Danmark i dag, men det tog hende 200 år at blive det"

“Det er en stor ære for mig at repræsentere mindretallet”

Tekst og fotos af Alexander Leicht Rygaard

Når det her interview udkommer, er der blevet kåret en vinder af årets X Factor. Det er en af få ulemper ved at arbejde med lange deadlines.

Vinderen kan meget vel blive sydslesvigske Helene Frank, der sidder foran mig i en lædersofa. Sker det faktisk, hørte du det først her.

Vi befinder os i et af opholdsrummene i X Factor-studierne i Brøndby. Du vil måske kunne genkende det, for det er her, de korte interviews og forskellige klips med deltagerne og dommerne laves. Væggene er udgjort af petroleumtblå paneler, der er omgivet af rammer i lysebrunt egetræ. Nede ad gangen ligger endnu et rum, hvor Helene Frank kort forinden var ved at vinde over Oscar Pedersen, der udgør den ene del af gruppen Kaos, i videospillet Mario Kart.

I skrivende stund er der fortsat fem deltagere med i underholdningsprogrammet, der kører på sin 17. sæson i Danmark. Det betyder, at yderligere to skal stemmes hjem, inden det store finaleshow finder sted den 5. april i Arena Randers. Helene Frank spås af flere bookmakere til at gå i finalen og skulle kæmpe om sejren med brødrepæren Arbnor og Rinor Selmani og sønderborgske Cristian Oprea.

“Det har allerede været en kæmpe oplevelse. Det er sindssygt fedt at stå på den scene, og jeg forsøger virkelig at nyde hvert øjeblik og blot tage det som et skridt i min udvikling som artist”, siger Helene Frank, ➡➡

Sydslesvigske Helene Frank er på kort tid blevet et kendt navn i Danmark som deltager i årets X Factor. Hun drømmer hverken om pladekontrakter eller store festivalscener, men vil bare gerne synge til dit bryllup.

da vi har sat os ordentlig til rette i lædersofaerne.

Simon Kvamm i tårer

Og den 28-årige sydslesviger har udviklet sig enormt. Fredag efter fredag har hun imponeret på X Factor-scenen med gode sangvalg, der har vist hendes kunnen både vokal-mæssigt og bagved et keyboard.

“Når jeg optræder, er jeg fuldstændig fokuseret på at udføre det, jeg har øvet. Det bliver en boble, som lige tager lidt tid at komme ud af. Derfor er det ikke altid, at jeg fanger alt, hvad dommerne siger”, forklarer hun.

Selvom hun beskriver det som en boble, er hun i løbet af programmet blevet mere udadvendt i sine optrædener. Hun har kontinuerligt modtaget ros fra dommertrioen, og særligt Simon Kvamm har flere gange beskrevet, hvordan han oplever, at Helene Franks vokal rummer et lys, en kanal til noget større. Dommeren måtte endda fælde mere end én tåre, da Helene Frank leverede en inderlig udgave af 80-hittet ‘Sjæl i flammer’.

“Det er stadig surrealistisk at få ros af en person som Simon Kvamm, der har opnået så meget i musikbranchen. Men efterhånden har jeg også lært ham godt at kende. Han er virkelig omsorgsfuld, inspirerende og altid hårdtarbejdende”, siger Helene Frank.

Sydslesvig i bedste sendetid

Helene Frank er født og opvokset i Sydslesvig som en del af det danske mindretal. Noget, hun også har gjort X Factor-seerne opmærksomme på fra begyndelsen. Hun oplever, at der er mange, som ikke kender til mindretallet, og hun har derfor gjort en dyd ud af at forklare, hvad det betyder at være en del af et mindretal som det danske.

“Det er en stor ære for mig at kunne repræsentere det danske mindretal på dansk tv. Det betyder meget. Folk ved ikke, hvad det er, men hvis jeg kan være med til at skabe lidt opmærksomhed omkring mindretallet, er det kun godt. Jeg er blevet interviewet af flere journalister, der blander det danske og det tyske mindretal sammen. Så har jeg måtte forklare, at det altså er to forskellige ting”, siger Helene Frank, der har oplevet en stor nysgerrighed på sit ophav i mindretallet.

“Når man begynder at fortælle lidt, så synes folk, at det egentlig er meget spændende. Så forstår de hurtigt, at jeg taler fint dansk, fordi jeg har gået i dansk børnehaven og skole, også selvom det var i Tyskland”, siger hun.

I X Factor-sammenhæng er det dog en ulempe, at Helene Frank er opvokset i Sydslesvig. Folk udenfor Danmark kan nemlig ikke stemme i X Factor, hverken over sms eller i programmets egen app. I teorien er Helene Frank derfor gået glip af flere tusinde stemmer, fordi det ikke er muligt at stemme fra Tyskland. “Det er jo potentielt 50.000 stemmer. Det kunne TV2 godt lige have fikset, men de siger, at det ikke kan løses”, siger Helene Frank med et grin.

Der er nogen, der går og siger, du har en hemmelighed

Helene Franks vej til X Factor begyndte i sommer. Hun har en profil på det sociale medie TikTok, hvor hun udgiver videoer af sig selv, der synger og spiller. Det var her, at en caster fra programmet henvendte sig og opfordrede hende til at melde sig til en audition. Helene Frank har aldrig haft en drøm om at deltage i X Factor eller lignende programmer, så det var ikke noget,

hun tænkte meget over til at begynde med. Faktisk har hun aldrig set en hel sæson af X Factor.

“Men tanken om at deltage blev ved med at være et sted i mit baghoved. Jeg kunne ikke rigtig give slip på den. Og hvad ville jeg miste ved at give det et skud? Her var nogle af mine venner også gode til at give mig det sidste skub. Det har alle nok behov for indimellem”, siger Helene Frank, der var til audition i september og kom videre til det, programmet kalder for 6 Chair Challenge. Her leverede hun en nedbarberet udgave af The Minds of 99-hittet ‘Under din sne’, der sendte hende videre til næste runde, bootcampen. Alle Helene Franks optrædener kan i øvrigt findes på X Factors YouTube-kanal. I skrivende stund er netop hendes udgave af ‘Under din sne’ sæsonens mest sete video med mere end 100.000 visninger. I november klarede hun sig så videre til programmets liveshows, og den 1. januar havde programmet så premiere på TV2. Først den 23. februar fandt første liveshow sted, og i flere måneder har hun altså vidst, at hun ville klare skærene hele vejen til live-delen.

“Det var nogle lidt hårde måneder”, siger Helene Frank med et grin. “Mine efterskoleelever var meget nysgerrige og udspurgte mig næsten dagligt, om hvordan det var gået. Men jeg kunne ikke sige noget. Det var jo en hemmelighed”, tilføjer hun.

Det danske dogme

I programmet har Helene Frank været tilknyttet dommer Simon Kvamm, der er tidligere forsanger i rockbandet Nephew og i dag har bandet Hugorm. Han blev en del af X Factor-universet i forrige sæson med dogmet om, at alle hans deltagere skal synge på dansk. Da

det i denne sæson stod klart, at Helene Frank var en af rocksangerens deltagere, sendte det hende i en helt ny musikalsk retning. Helene Frank har nemlig primært sunget på engelsk.

“Begge mine forældre er tyske, så dansk musik har ikke fyldt meget i mit barndomshjem. Men jeg har jo gået i dansk børnehaven og skole og har ingen problemer med at synge på dansk. Det har været en stor berigelse at lære en masse dansk musik at kende, og jeg kan faktisk bedst lide at synge på dansk nu. Det er gået op for mig, hvor meget lettere det er at relatere til danske tekster end engelske”, siger Helene Frank, der i løbet af programmet har fortolket danske kunstnere som Elisabeth Gjerluff Nielsen, Tina Dickow, Kasper Winding og Søren Huss.

“Det har virkelig været fedt, og jeg er meget glad for det, jeg har leveret”, tilføjer hun.

Karaoke i barndommens stue

At Helene Frank ikke er vokset op med dansk musik og ikke har samme kendskab til Anne Linnet, Thomas Helmig og Nik & Jay, betyder ikke, at hun aldrig har sunget på dansk. Faktisk har hun optrådt for dronning Margrethe med en sang skrevet af Simon Kvamm, men den historie får du først lidt senere. Helene Frank har sunget hele sit liv. Sådan forklarer hun det i hvert fald selv, når man spørger hende, hvornår hun begyndte at interessere sig for musik. Hun fortæller videre, at hun engang fandt et kassetebånd, hvor hun som toårig synger, mens hendes mor spiller guitar.

“Vi synger en eller anden tysk børnesang. Min mor forsøger også at synge lidt, men jeg siger så, at hun skal tie stille, og at det er mig, som synger. Det lød ikke særlig godt”, siger Helene Frank og griner. Som fireårig begynder hun at spille blokfløjte, og som tiårig opdager hun, at det er mere spændende at spille klaver. Som ung skoleelev går hun på biblioteket og låner alle de cd'er, hun kan, og lytter til de forskellige sanges opbygninger. Da hun begynder at få lov til at være alene hjemme efter skole, bruger hun alenetiden på at finde karaokesange på videoplatformen YouTube og skråle igennem.

“Jeg kan huske, at mine forældre havde sådan en gammel stationær computer. Og når jeg så var alene hjemme, tændte jeg computeren og fandt noget musik at synge til. Jeg har måske været 13-14 år gammel”, siger Helene Frank, der nævner Aretha Franklin, Cindy Lauper, Adele og Sia som musikalske inspirationer. “Jeg har altid elsket at fordybe mig i musikken. At finde ➡➡

Om Helene Frank

Helene Frank er opvokset i byen Norby i nærheden af Egernførde i Sydslesvig. Hun har gået på Risby Danske Skole og Jes Kruse Skolen og taget sin studentereksamen på A.P. Møller Skolen i Slesvig. Hun er uddannet lærer fra UC SYD i Haderslev, hvor hun også bor i dag med sin kæreste. Til daglig arbejder hun som lærer på Frøslev Efterskole, hvor hun også selv har været elev.

en ny sang med en interessant opbygning og en spændende tekst.

At lære sangens akkorder og øve, hvordan jeg skal synge melodien i de forskellige dele”, forklarer Helene Frank, der ikke selv skriver musik. “Jeg har skrevet én sang, og den er ikke særlig god. Jeg har prøvet mange gange at finde på noget tekst, der ville passe godt til en sang, men jeg har aldrig rigtig fået gjort mere ved det. Måske kan X Factor gøre, at jeg ser på sangskrivning med nye øjne” siger hun. Og så til historien om Helene Franks optræden for dronning Margrethe.

I 2019 besøgte den nu tidligere regent Slesvig-Holsten, og en aften var det danske mindretal værter for en festmiddag på A.P. Møller Skolen i Slesvig, hvor Helene Frank har været gymnasieelev. Underholdningen stod mindretallets orkester, SKURK, for, og helt i front stod Helene Frank.

“Vi spillede Nephew-sangen ‘Hjertestarter’. Det var virkelig sjovt. Simon Kvamm blæser sig jo indimellem med, at han har spillet på Orange Scene, men jeg ved faktisk ikke, om han har optrådt for dronningen. Det må jeg lige høre ham om”, siger Helene Frank, der fortsat er en del af SKURK.

Bryllupssangerinden

Vinderen af X Factor 2024 får en pladekontrakt med Universal Music, der huser nogle af verdens største artister. Men det er egentlig ikke noget, der optager Helene Frank synderlig meget. Hun drømmer om en fremtid med musikken, men hun har ikke et behov for at være popstjerne og turnere rundt i hele Danmark. Hun vil egentlig bare gerne gøre folk glade.

“Jeg er helt vild med at synge til bryllupper. Det har jeg prøvet en del

“Jeg er bare Cristian”

Årets udgave af X Factor har haft hele to deltagere fra det dansk-tyske grænseland, og de kender endda hinanden. Sydslesvigske Helene Frank har nemlig været lærer for Cristian Oprea på Sønder-skov-Skolen i Sønderborg.

“Det er meget sjovt og tilfældigt, at vi begge er med i X Factor. Det har givet lidt ekstra tryk at have et kendt ansigt blandt de mange nye. Og at vi begge kan tale tysk, betyder, at vi har haft lidt et hemmeligt sprog i forhold til de andre deltagere, der ikke er så gode til tysk”, siger Cristian Oprea, der har gået i tysk børnehave og skole.

I programmets andet liveshow blev Cristian Oprea den første i X Factor-historien i Danmark til at optræde med en sang på tysk, da han fremførte Nenas verdenshit ‘99 Luftballons’.

“Det var en sjov oplevelse. Jeg havde ikke regnet med, at jeg skulle bruge mit tyske i X Factor, men det var Thomas Blachmans forslag, og da jeg lige havde tænkt over det, synes jeg, at det var en vildt fed idé. Sangen er jo legendarisk, og det var også en måde at vise seerne, hvem jeg er”, siger han.

Cristian Oprea er 16 år og opvokset i Sønderborg. Selvom han har haft sin opvækst i det tyske mindretals institutioner, har han ingen rødder i mindretallet. Hans mor er fra Rumænien, og hans far er fra Amager, men de

kender grænselandet efter mange år som musikere i Sønderjyllands Symfoniorkester.

“Der er mange fra Tyskland i orkesteret, og det inspirerede mine forældre til at sende mig i tysk børnehave og skole, så jeg kunne få en multikulturel opvækst. Og det er jeg sindssyg glad for i dag. Selvom jeg ikke er født direkte ind i det tyske mindretal, føler jeg stadig, at det er en del af mig”, siger han.

“Jeg har besøgt Tyskland flere gange i skoletiden og har været til tyske gudstjenester i Sønderborg til jul. Generelt er tysk sprog og kultur godt repræsenteret i Sønderborg, så det føles meget naturligt for mig også at kunne tale sproget”, tilføjer han.

Den unge sanger har altså både noget dansk, tysk og rumænsk i sig, og spørgsmålet er så, hvad der vægter mest, når han præsenterer sig selv.

“Jeg sætter altid min personlighed først, og så er det op til andre at afgøre, hvad de mener, jeg er. Jeg er glad for at være mig selv, og jeg vil ikke kalde mig det ene eller det andet. Jeg er bare Cristian”, forklarer han.

gange efterhånden, og det er simpelthen den skønneste oplevelse. Det er ofte en overraskelse, og jeg elsker at se glædens i folks øjne. Det vil jeg meget gerne gøre mere i fremtiden”, fortæller Helene Frank.

“Jeg kender mig også selv ret godt, og jeg ved, at min hjerne vil gå i kludder, hvis musik blev et fuldtidsarbejde, hvor jeg hele tiden skulle nå en hel masse på det og det tidspunkt. Jeg tror, at jeg ville miste interessen og køre træet i det”, siger hun.

Hun har sunget til bryllupper i mange år. Det begyndte allerede, da hun gik på efterskole, hvor der var en lærerinde, der var sanger og optrådte i kirker, inden parrene blev viet. En dag spurgte lærerinden den unge Helene Frank, om det ikke kunne være noget for hende, for hun kunne ikke nå alle de efterspørgsler, der var.

“Det er jeg hende evigt taknemmelig for. Det har virkelig givet mig mange gode oplevelser. Nu er jeg også selv kommet i den alder, hvor flere i min omkreds bliver gift, så jeg har allerede flere bryllupper at glæde mig til”, siger Helene Frank.

Det er også vigtigt for Helene Frank at beholde sit arbejde på Frøslev Efterskole, selvom hun kun har været ansat siden oktober. Hun kalder det for den helt rigtige hylde for hende. Der er et stærkt fællesskab og en følelse af at være en familie, hvilket står i kontrast til de første år efter afslutningen på hendes uddannelse, hvor hun arbejdede som folkeskolelærer. “Jeg håber, at jeg på et tidspunkt kan arbejde på deltid. Og så optræde indimellem i nogle weekender. Det vil være helt perfekt”, siger hun.

Føler sig tilpas i Danmark

Helene Frank har i knap ti år boet i Haderslev, de seneste seks år sammen med kæresten Nikolaj. De mødte hinanden på UC SYD, hvor Helene Frank læste til lærer og Nikolaj studerede lyd-design. I dag arbejder de begge på Frøslev Efterskole, hvor Helene Frank også selv har været elev. Det var et efterskoleår, der blev skelsættende for hendes liv, forklarer hun. “Efterskolen ligger et stenkast fra den dansk-tyske grænse, men jeg følte mig virkelig tilpas i Danmark fra begyndelsen. Det er svært at forklare, men jeg oplever, at der er en anden, mere positiv stemning end i Tyskland. Jeg har ikke lyst til at flytte tilbage til Tyskland”, siger hun.

“I Tyskland gennemsyres samfundet af en negativitet. Man skal være på en bestemt måde, og som teenager oplevede jeg at få mange sådan fordømmende blikke. Det har jeg aldrig oplevet i Danmark. Her har jeg altid følt mig godt tilpas”, slutter hun.

“Vi er alle stolte af Helene”

Det har været en stor fornøjelse at følge Helene Frank på tv-skærmen hver fredag aften. Det fortæller Bente Stenger, der i knap 10 år har været orkesterleder for X Factor-deltageren i Skoleforeningens Underholdningsorkester, SKURK.

“Hun har gjort det så godt, og vi er mange, der er enormt stolte over hendes bedrifter”, siger hun.

Bente Stenger lærte Helene Frank at kende, da X Factor-deltageren begyndte i orkestret som ung gymnasieelev.

“Det var en genert pige, der kom ind ad døren. Hun gjorde ikke meget væsen af sig, men da hun begyndte at synge, havde hun alles opmærksomhed. Hun har en helt særlig klang, og allerede dengang tænkte jeg, at hun havde et klart talent”, siger Bente Stenger.

“Hun har en meget personlig måde at frasere på, og man kan ikke undgå at blive ramt et helt centralt sted, når man hører hende synge”, tilføjer hun.

Dommer Simon Kvamm har flere gange beskrevet, hvordan han oplever, at Helene Franks vokal rummer et lys, en kanal til noget større. En beskrivelse, som Bente Stenger kan genkende.

“Jeg er meget enig i, hvad Simon Kvamm har sagt. Hendes vokal rummer en stor musikalitet, og jeg har nydt at se Helene optræde i fjernsynet. Jeg under hende virkelig, at hun nu får stor opmærksomhed for det, hun kan”, siger Bente Stenger.

Som en del af Skoleforeningens Underholdningsorkester, SKURK, har Helene Frank fået en ramme til at udvikle sig i, forklarer Bente Stenger. Hun har prøvet forskellige musikgenrer af og fået øvelse i, hvad det vil sige at stå på en scene foran et publikum.

“Hun har altid haft en omfavnende rolle i orkestret, og hun har enorm respekt for andres kunnen. Hun spiller også saxofon og er god til at se en helhed og fornemme, hvad der er brug for i en given situation”, siger Bente Stenger, der håber, at Helene Frank vil overveje, om en karriere i musikbranchen kunne være noget.

“Det er noget, jeg har talt med Helene om flere gange, men det er selvfølgelig helt op til hende. Men jeg synes, hun har et stort talent, og jeg har tit tænkt, at der er noget i hendes sangstemme, som også peger i retningen af jazz og gospel. Det kunne måske blive en levevej”, lyder det fra Bente Stenger.

“Jeg er taknemmelig for mine år i Flensborg”

Tekst og fotos af Alexander Leicht Rygaard

Det er det største, jeg har været med i. Uden tvivl". Klaus Tange tager et sug af sin cigaret og puster ud. Han sidder i den ene af to brune lædersofaer i sin stue. Gardinerne er nedrullede, og udenfor pibler en insisterende forårssol.

“Jeg er allerede blevet genkendt på gaden, og flere af mine kolleger har skrevet og ønsket mig stort tillykke. Det er lige fra Paprika Steen til min fagforeningsformand. Jeg er meget overrasket. Det havde jeg ikke regnet med at skulle opleve som 61-årig”, siger han. Klaus Tange er en tilfreds mand. Og med god grund. Det seneste halvandet år har han arbejdet på et hemmeligt tv-projekt, og i midten af februar blev det så afsløret for hele verden. Han er nemlig med i den nye sæson i den populære HBO-serie ‘True Detective’, hvis hovedroller spilles af Jodie Foster og Kali Reis.

“Det er stadig meget surrealistisk at se mit navn blive nævnt sammen med Jodie Foster. Altså hun har jo vundet et hav af priser, inklusive to Oscars. Men det var en kæmpe fornøjelse at arbejde sammen med ➔

Skuespiller Klaus Tange er aktuell i den nye sæson af den populære HBO-serie ‘True Detective’. Som ung lavede han teater i Flensborg, og siden har han bevaret tilknytningen til Sydslesvig ved at undervise mindretalsunge i at fortælle deres personlige historier.

Sammen med sin mand Skyler ejer Klaus Tange caféen ‘Next Door Café’ i Larsbjørnsstræde. Flere af caféens gæster har siden ‘True Detective’ udkom, genkendt ham fra serien. “Det er meget hyggeligt. Det er sjovt at opleve”, siger Klaus Tange, der bor i lejligheden lige over caféen.

hende. Det var også en smule nervepirrende, for næsten alle mine scener var med hende. Men hun var så sød og umiddelbar og meget nede på jorden”, fortæller Klaus Tange, der er opvokset i Sydslesvig. Kender du ikke 'True Detective'-serien, får du lige en opsummering. For det er ikke hvilken som helst tv-serie, Klaus Tange er blevet en del af. Det er en krimiserie af den helt hårde slags. Med bestialske mord, børnemishandling og mennesker på samfundets rand.

At serien har en helt særlig status i dag, skyldes i høj grad den første sæson, der udkom i januar 2014. Sæsonens otte afsnit kaldes flere steder for noget af det bedste krimi-tv, der nogensinde er lavet. Hovedrolleindehaverne Matthew McConaughey og Woody Harrelson spiller eminent som drabsefterforskerne Rust Cohle og Marty Hart, og Nic Pizzolattos manuskript gør det umuligt at rive sig væk fra skærmen. Siden da er serien blevet udvidet med en anden sæson og en tredje med Colin Farrell og Rachel McAdams og med Mahershala Ali og Carmen Ejogo. Begge sæsoner fik lunkne modtagelser, da forventningerne var tårnhøje efter første sæson. Og det er den historik, som den nye fjerde sæson, som Klaus Tange spiller med i, står på skuldrene af.

“Jeg kendte godt til serien, men jeg vidste ikke, at den var så kæmpestor. Opmærksomheden har været helt enorm, og mit navn er blevet nævnt i artikler lige fra Variety til Rolling Stones og New York Times. Jeg synes, modtagelsen har været god, selvom det er enormt svært at gøre de der hardcorefans fra den første sæson tilfredse”, siger Klaus Tange.

Døden tæt på

På trods af forventninger og besværlige fans kan man godt konkludere, at holdet bag den fjerde sæson er lykkedes med mange ting. Ifølge tal fra HBO er den nye sæson blevet set af knap 13 millioner mennesker, hvilket er det højeste antal siden den første sæson. Det gør også sæsonen til en af de mest sete HBO-produktioner i nyere tid. Indtil for nylig toppede serien også listen over de mest populære tv-serier hos den globale filmdatabase, IMDb.

Fjerde sæson har undertitlen 'Night Country' og foregår i Alaskas barske vinterlandskaber, der præges af flere måneders mørke. Plottet tager sin begyndel-

Klaus Tange så resultatet af sit arbejde på tv-skærmen hjemme i stuen i Larsbjørnsstræde. “Jeg så det første gang her sammen med min mand Skyler. Det er altid lidt mærkeligt at se sig selv på fjernsynet. Da Skyler var gået i seng, så jeg det så igen og undrede mig over nogle af producenternes valg. Men det kan man ikke styre. Det var en stor oplevelse”, siger han.

se på et afsidesliggende forskningscenter, hvor otte videnskabsmænd pludseligt forsvinder. Politichef Liz Danvers, der spilles af Jodie Foster, bliver inddraget i sagen og finder blot en afskåret tunge som eneste spor. Betjent Evangeline Navarro, som spilles af Kali Reis, mener, at tungen tilhører en indfødt kvinde, hvis mord aldrig blev opklaret. Her spiller Klaus Tange den tidligere ingeniør Otis Heiss, der som ung kommer ud for en ulykke og mister dele af sit syn og sin hørelse. Han bliver en vigtig brik i opklaringen af mysteriet. “Ulykken gør ham angst og paranoid. Han mister sit job og sit hjem og begynder at tage stoffer. Han flakker rundt og kommer på kant med loven”, forklarer

Klaus Tange, der har kunnet trække på oplevelser fra sit eget liv i arbejdet med karakteren.

“Som skuespiller forsøger man altid at sætte sig ind i de følelser, der præger karakteren. Jeg har brugt meget tid på at undersøge, hvordan det er at være hjemløs i Alaska, hvor klimaet er så barsk. Jeg har også reflekteret over, hvordan det er at opleve, at ens liv er blevet ødelagt af et enkelt øjeblik, da man var ung”, fortæller han. “Jeg har selv haft et rimelig begivenhedsrigt liv, og min karriere har været op og ned. Jeg har været meget syg og haft kræft og også været i koma med nyresvigt. Det er ikke en ukendt størrelse for mig at have haft døden tæt inde på livet. Og det har jeg brugt i min udformning af Otis Heiss”, tilføjer Klaus Tange.

Det iskolde Island

Seriens seks afsnit er ikke optaget i Alaska, men i Island, hvor mørket og kulden også er altomsluttende. Det stillede store krav til hele produktionsholdet, forklarer Klaus Tange, der over et halvt års tid rejste frem og tilbage mellem Danmark og vulkanøen. “Island er et meget smukt land, men det er godt nok også anderledes. Det meste af tiden var det gråt. Det regnede, og kulden var gennemborende. Vi optog primært om natten, når mørket var på sit højeste. Det var virkelig hårdt, for du skal ændre din døgnrytme fuldstændigt. Og når du så er færdig klokken syv om morgenen, er det lige pludselig svært at falde i søvn”, siger han.

“Det meste af tiden er det også et meget ensomt job at være skuespiller. Man gør sig klar i sin trailer og venter. Og pludselig er man inde og optage, men så skal der stilles noget teknik om, og så er man tilbage i sin trailer igen. Og hele tiden skal man holde koncentrationen. Det er meget krævende, og jeg bruger meget filmmusik til at fastholde mig i de følelser, jeg gerne vil ramme, hvad end det drejer sig om tab, smerte, savn eller længsel”, forklarer Klaus Tange. Det var via en henvendelse fra en caster, at Klaus Tange blev en del af HBO-serien. Hun havde måske en lille rolle, der kunne være interessant for ham. Et par dage senere henvendte hun sig så igen. Nu var der faktisk en rolle i den lidt større ende. “Jeg havde to uger til at lave en video med mig selv, der fremfører et par replikker. Det er lang tid. Jeg havde ikke nogen forventninger til det, men gik til opgaven med et stort gåpåmod, for det var en spændende ➡

tekst. En dag fik jeg så at vide, at instruktør Issa López havde set mit bånd og ville have mig med i serien”, siger han.

Klaus Tange blev selvsagt glad for, at hans arbejde blev godt modtaget. Men det fik ham ikke til at gå rundt med de helt store sommerfugle i maven. Han har været skuespiller i en menneskealder og ved, at det gælder om at yde et stykke arbejde og nyde de oplevelser, det giver.

“Jeg er jo karakterskuespiller. Det er ligesom blevet min vej. Ofte er det ikke noget, man selv bestemmer. Det er en karakter, der ikke er hovedrollen, men som har lidt mere kant. Jeg har spillet alt fra forretningsmand til menneskesmugler og russisk spion. Det skete lidt af sig selv, da jeg kom i 40’erne, og mit ansigt blev mere markant”, siger han.

“Men det er jo en speciel branche. Jeg håber, jeg kan blive ved, til jeg dratter om. Jeg vil gerne være en af de der skuespillere, der bliver kørt ind i en kørestol, og så lige har et par scener”, tilføjer han med et grin. Klaus Tange er født i København, men opvokset i Flensborg, og det var også her, han begyndte at lave teater. Det var faren, der var direktør i et firma, som fik en ny filial i Flensborg, der skulle bygges op. Klaus Tange og hans to søskende blev alle sendt i dansk børnehave og skole og på den måde indsluset i det danske mindretal.

“Jeg husker det som en stor omvæltning. Jeg havde ikke rigtig en forståelse for, hvad det ville sige at være dansk mindretal, for jeg var jo bare dansk og talte ikke andre sprog”, forklarer han.

Min opvækst har givet mig en evne til at navigere i flere kulturer. Jeg har haft nemt ved at omstille mig og danne nye relationer, men det har også gjort mig uafhængig og skabt en vis indadvendthed.

Klaus Tange

“Det var min oplevelse, at mindretallet meget lukkede om sig selv. Man levede i sin egen lille danske boble. Og det havde jeg det meget mærkeligt med. Det blev strengt påtalt, hvis der var nogen, der talte tysk, og jeg oplevede, at mange af de voksne var direkte anti-tyske. Det var en dansk nationalisme, som jeg havde det meget svært ved, og det føltes til tider klaustrofobisk”, tilføjer skuespilleren.

Flyttede til Aarhus

Klaus Tange lærte faktisk hurtigt tysk. For familien tog en afstikker på tre år til Schweiz, inden de igen bosatte sig i Flensborg. Han fandt det dog svært at tilpasse sig den mindretalsverden, som hans forældre havde valgt, at han skulle være en del af. Og da han var færdig med 10. klasse, tog han konsekvensen og flyttede til Aarhus.

Han oplevede dog også at have mange muligheder i sin tid i Sydslesvig.

“Jeg udviklede tidligt en lyst til at være kreativ og udtrykke mig. Jeg begyndte at lave teater, sang i kor og havde mit eget band. Det var der rigtig meget plads til i mindretallet, oplevede jeg. Der var stor støtte og gode rammer at udfolde sig i. Det er jeg meget taknemmelig for i dag”, siger Klaus Tange.

Det var særligt i mindretallets eget teater, Det Lille Teater, at han brugte en stor del af sin tid. Det begyndte med et par små roller og udmundede sig til egne forestillinger og en ungdomsgruppe.

“Det var Else Fanø, som fik mig med. Hun var min matematiklærer, og lige så streng og konservativ hun var som lærer, lige så hjertevarm og kærlig var hun som teaterleder. Hun var virkelig et teatermenneske og gav mig lov til at lave mange forskellige ting. Det var nogle fantastiske år”, siger han.

Klaus Tange flyttede til Aarhus som 16-årig med en drøm om at gå på Skuespillerskolen. Han fik job som pædagogmedhjælper og tog alle de drama- og dansetimer, han kunne komme i nærheden af. Og to år senere lykkedes det ham så at blive optaget. Siden da har han arbejdet i Italien, Frankrig, Tyskland, Norge, Sverige og Danmark med roller i både teaterforestillinger, filmproduktioner og tv-serier. Af de mest kendte kan nævnes ‘Forbrydelsen’ (2007), ‘Flammen & Citronen’ (2008), ‘En kongelig affære’ (2012), og ‘Broen 2’ (2013). Han har også boet i New York, Berlin, Rom og på den spanske sydkyst. Og før han begyndte forløbet med ‘True Detective’, var han med i Netflix-serien ‘Tribes of Europe’.

“Min opvækst har givet mig en evne til at navigere i flere kulturer. Jeg har haft nemt ved at omstille mig og danne nye relationer, men det har også gjort mig uafhængig og skabt en vis indadvendthed”, siger han. Netop den ballast er grunden til, at han de seneste 15 år sideløbende med skuespillerkarrieren også har været tilknyttet Grænseforeningens Elevambassadørkorps. Korpsset består af unge fra de tre mindretalsgymnasier i det dansk-tyske grænseland, hhv. Deutsches Gymnasium für Nordschleswig i Aabenraa, Duborg-Skolen i Flensborg og A.P. Møller Skolen i Slesvig. Klaus Tange har undervist de unge i, hvordan man bedst muligt fortæller sin personlige historie om det at være en del af et mindretal.

“Jeg er meget glad for at have været en del af projektet i så mange år. Det er fortsat rigtig spændende at opleve, hvordan de unge udformer deres mindretalsidentitet. Min fornemmelse er, at det er meget mere flydende i dag. Der er ikke den der helt skarpe kontrast mellem det at være dansk eller tysk. Det er meget befriende”, siger Klaus Tange.

At finde sin plads i to kulturer

I arbejdet med de unge forsøger han at give dem en række værktøjer til, hvordan de skal navigere i at blive mødt som enten tyskeren i Danmark eller danskeren i Tyskland. Det er nemlig den virkelighed, som mange mindretalsunge befinder sig i. Og det er ikke et valg, de selv har taget, men derimod deres forældre.

“Det giver rigtig mange muligheder at vokse op som en del af et mindretal, for du kan leve og studere i flere lande. Men det giver også mange udfordringer, fordi du konstant bliver forholdt, hvilken nationalitet du tilhører. De fleste har nemlig kun en enkelt og har derfor svært ved at forholde sig til, at det er muligt at have flere kulturer tæt inde på kroppen”, forklarer Klaus Tange. “Jeg oplever, at det er blevet mere afslappet med årene, men for de unge sydslesvigere, der i dag primært kommer fra tyske familier, hjælper det ikke noget at presse dem til en danskhed. For de vil altid have deres tyskthed netop i form af deres familier, og det kommer de ikke til at opgave. Jeg tror derfor, at det handler om at gøre det danske til noget positivt og glædeligt, som de har lyst til at beholde i deres liv”, tilføjer han.

Klaus Tange siger uddybende, at han også mærker en accept af, at man ikke behøver at beslutte sig for at være noget bestemt. Det er okay at være både-og. “Det svære for de unge er så at finde deres plads i de to kulturer. Og det håber jeg så, at jeg kan være med til med de erfaringer, jeg har gjort mig”, siger Klaus Tange, der i dag ikke nogen direkte tilknytning til Sydslesvig. Hans mor gik bort for et par år siden, og storebroren Henrik bor i Schweiz, mens lillesøsteren Astrid frem til sin død i 2021 levede i Hamborg. “Jeg har faktisk ikke været i Flensborg, siden min mor døde. Så det betyder meget for mig at undervise de nye elevambassadører og på den måde bevare en forbindelse til Sydslesvig. Det er jeg meget taknemmelig for”, slutter Klaus Tange.

Dansk netværk for dem, der ellers nemt falder ud

Af Poul Struve Nielsen

Foto: Alexander Leicht Rygaard

SdU's nye formand, Mads Lausten, vil skabe et mindretalshjem udenfor arbejdet til dem, der ikke fortsætter på gymnasierne og de videregående uddannelser og ofte bare assimilerer ind i det tyske samfund, indtil de selv får børn

Det er en rolig dag på hemsens i Aktivitetshuset i Flensborg. Aktivitetshuset er et af de mange steder, hvor det danske mindretal samles om forskellige interesser, unge som ældre. Huset er et af de mange mangfoldige tilbud, der hører under Sydslesvigs danske Ungdomsforeningers (SdU) paraply.

25-årige Mads Lausten er efter en periode som næstformand den eneste kandidat, når den sydslesvigske organisation vælger ny formand efter Kay von Eitzen, som ikke genopstiller.

Allerede som 5-årig blev Mads Lausten medlem af en SdU-organisation i sin egen ret, da han begyndte at gå til fodbold i Egernførde IF. Men når han selv skal sige det, går hans tilknytning til SdU endnu længere tilbage. "Min far er leder af et Børne- og Ungdomshus i Egernførde, og min mor var pædagog. Så jeg kom med i SdU-institutioner på et tidligt tidspunkt. Mine forældre havde ikke altid tid til tage hjem med mig, så tog de mig med på arbejde," siger han.

Han er også hurtigt blevet en del af det organisatoriske. Og når SdU 8.-11. april 2024 holder Fantasylejr på Spejdergården i Tydal, er det første gang, Mads Lausten ikke er med. Han tog initiativ til lejren i 2015.

"Der er jo en høj grad af medbestemmelse i det danske foreningsliv i Sydslesvig. Allerede i 2013 var jeg med til Nordisk Ungdomsuge i Island med Ungeudvalget".

Mads Lausten ser ikke sig selv som den ungdommelige fornyelse. Det kan godt være, han kun er 25, men i SdU-regi er han ved at være gammel i gårde.

"Jeg kom i Styrelsen første gang som 17-årig. Det er vigtigt ikke kun at se på alderen."

Han vil gerne være rollemodel for unge, der bliver i Sydslesvig.

"Jeg vil vise, at der er plads til unge mennesker. Når der er valg til Styrelsen, skal de bare stille op. Men jeg tror, når man kigger på det, at det vil klæde os også at tage hensyn til andre former for engagement. Før var engagement en selvfølge. I dag er det periodisk. Unge engagerer sig hellere i noget, der er vigtigt for dem lige nu. Fremfor for eksempel at binde sig til et fodboldhold et helt år. Men de periodisk frivillige er vigtige. Vi må finde en måde at inddrage dem på", siger han.

Mindretallet er forankret i frivillighed

Er frivilligheden i krise?

"Det er den ikke ifølge en undersøgelse fra DGI. Det

står godt til. Vi har mange frivillige, men vi skal arbejde for at få flere."

Er der forskel på frivillighed i Danmark og i mindretallet syd for grænsen?

"Det ved jeg ikke, men frivilligheden er dybt forankret i mindretalsmennesker. Nogle siger, der ikke kan være et mindretal uden frivillighed, for det er i mindretallets organisationer, frivilligheden udfolder sig. Vi prøver det bedste, vi kan, for at skabe gode rammer for frivilligheden, men der er nogle hindringer. Der er bureaukratiet og det, at alting skal passe i nogle kasser, og det at skulle holde styr på pengene. Vi kan ikke tage det arbejde fra folk. Det er en del af det at være en frivillig organisation, men som paraplyorganisation for mange foreninger kan vi arbejde på at gøre det nemmere," siger Mads Lausten.

Et andet vigtigt aspekt, han ser ved at være frivillig, handler om at opbygge selvtillid. Det er foreningsarbejdet også godt til.

"Troen på egne evner hos foreningernes medlemmer spiller en rolle. Mange er lidt nervøse for at påtage sig et ansvar og tænker: 'Kan jeg virkelig gøre det?' Her handler det ikke om at overtale folk til at tage et ansvar, men om at give dem troen på, at de kan løfte det. Det er også vigtigt at skabe forståelse for, at man ikke behøver være god til fodbold for at blive fodboldtræner. Det handler lige så meget om at være den voksne, der passer på."

"Endelig skal vi formidle mere viden om det at være frivillig. Hvis man ikke selv har været frivillig, er man ikke bevidst om, hvor meget det giver én selv at være frivillig. Vi skal have mere af den slags. Folk skal have ➡

opfordringen: I kan være med til at gøre det her. Mit ønske for SdU er, at det er noget, vi gør i fællesskab. Jeg ønsker, at der kommer mere ejerskab. De unge står overfor den samme udfordring som voksne. De overvejer: Kan jeg det? Vi skal starte med at fortælle den gode historie og sige: Du er god nok. Du har det, der skal til. Vi vil gerne have dig. Unge mennesker vil gerne gøre det sjove. Der er også brug for en pædagogisk indsats. Vi skal sætte ind med en konsulenthjælp til at sikre, at vi giver mere plads til det sjove.”

SdU er jo en ungdomsorganisation. Er det vigtigt, at der nu kommer en foryngelse?

“Når man ser på vores Styrelse, er der en god aldersmæssig blanding. Linea Kopf (23) og jeg er de mest erfarne i bestyrelsen. Det med at være ung er jo ikke i sig selv et kvalitetsmærke. Det betyder, at man har en anden tilgang til ting. Når man har været i Sydslesvig hele sit liv, har man en ret fast holdning til tingene. Én der kommer udefra, ser anderledes på det med mere friske øjne. Det er sundt at se tingene fra forskellige perspektiver.”

“Der er forskellige typer af mennesker. Og de unge skal ud at se på verdenen. Så må de gerne komme tilbage, men det må ikke være vores mål, at de skal blive her,” siger Mads Lausten.

SdU vil nå en særlig målgruppe

Der er en særlig målgruppe, han gerne vil nå, nemlig de unge, der ikke går i gymnasiet på Duborg-

skolen i Flensborg eller på A.P. Møller Skolen i Slesvig. “Dem, der går ud af skolen efter 9. eller 10. klasse, dropper ud. De tager en uddannelse i en tysk virksomhed. Hvis man ikke går i dansk skole og skal på arbejde, mister man kontakten til mindretallet. Her gælder det om at holde fast i dem og få dem til at være en del af foreningslivet, måske sidde i nogle udvalg, deltage i kulturlivet og gå til koncerter.

”Ellers forsvinder de ud i det flertalstyske samfund, og så kommer de først tilbage, når de får børn. Da skal vi være bedre til at have et tilbud. Det er først og fremmest et spørgsmål om prægning. Vi skal aggressivt tiltale de unge og fokusere på den aldersgruppe, der går i 8-10 klasse og derefter de unge i 20’erne.”

Han nævner Gården Festival på Spejdergården Tydal (i år fra den 31. maj til den 2. juni), som et arrangement, der er tilgængeligt for alle.

“Vi skal overveje, hvordan vi kan hjælpe foreningerne, de frivillige og holde fast i danskheden. Foreningerne er med til at sikre danskheden. Der er forskel på den danske og den tyske måde at drive foreninger på. Foreningerne er med til at sikre dansk identitet. De skaber også kontakter til danske klubber. Klubberne er livsvigtige for mindretallet. De giver folk et mindretalshjem uden for arbejdet.”

Han spiller stadig fodbold i DGS (Dansk Gymnastikforening) i Flensborg. Og han har et travlt

job som partisekretær for SSW i Flensborg. “Så jeg passer ikke træningen så godt. Jeg har sagt til dem, at jeg har travlt med både det ene og det andet. Så det kniber. Jeg er også medlem af roklubben, der kan man bedre komme, når man selv vil. Jeg er skiftet til kajak”. I fodbold holder han med HSV og FCK. Det kniber med tide til at komme til København, så han missede FCK’s gode spil i Champions League. Til gengæld har han set de ukrainske mestres, Shakhtar Donetsk, kampe. De har ikke kunne spille på hjemmebanen i deres krigshærgede del af Ukraine, så kampene er blevet spillet i Hamburg.

Om Mads Lausten

Mads Lausten er uddannet fra Syddansk Universitet, hvor han har læst Europæiske Studier. Han arbejder nu som politisk sekretær for SSWs byrådsgruppe i Flensborg. Han har været næstformand for Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) siden 2022. På årsmødet den 23. marts var han den eneste kandidat til formandsposten i foreningen.

Annonce

DET SKER PÅ
Rødding
Højskole

For 17. gang arrangerer Rødding Højskole grænselandskursus i samarbejde med Grænseforeningen

Grænselandskursus 2024

KRIG I EUROPA Mindretal og grænseland

31. august – 6. september 2024

Der er krig i Europa, og igen opleves fremtiden som usikker – for hele Europa og i særdeleshed for befolkningen i Ukraine. Men i den aktuelle krise kan vi finde håb i historien fra det dansk-tyske grænseland, hvor fjendskab blev til venskab.

Og netop med håbet som holdpunkt, og med de positive historiske erfaringer fra det dansk-tyske grænseland, skitserer vi i løbet af ugen den brydningstid, som Europa befinder sig i.

Foredrag med bl.a. Lykke Friis, Michael Reiter og Flemming Rose.

To heldagsture til Sydslesvig, hvor vi møder repræsentanter fra det danske mindretal.

Debat på Flensborghus.

Koncert med Lars Malm, der fortolker soldaterbreve fra Første Verdenskrig.

Kursusvært: forstander Mads Rykind-Eriksen

Lørdag den 31. august

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.
Kl. 16.30: Velkomst og introduktion til ugen v/ Mads Rykind-Eriksen.
Kl. 19.30: “Er mindretalspolitik fredspolitik?” v/ Jørgen Kühl, mindretalsforsker og professor.

Søndag den 1. september

Kl. 9.00: “Sat her i forvirringstiden”. Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.
Kl. 9.40: “Det danske mindretal – dansk i holdning, tysk i adfærd” v/ Rejhan Bosnjak, forfatter og ph.d.i historie.
Kl. 14.00: “Så længe I holder fast i os, holder vi fast i jer” v/ Benny Engelbrecht, MF og formand for Sydslesvigudvalget.
Kl. 19.30: “Menneske igen – en musikalsk genoplivning af en sønderjysk soldat fra Første Verdenskrig”. Koncert med Lars Malm og Tomas Raae.

Mandag den 2. september

Heldagstur til Flensborg og besøg hos det danske mindretal. Debat på Flensborghus om mindretallets fremtid
Kl. 19.30: “Sønderjyske sange og sange om Sønderjylland”. Sangaften v/ Mads Rykind-Eriksen.

Tirsdag den 3. september

Kl. 9.00: “Skæbnefortællinger. Fra tysk flygtning til dansk mindretal”. Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.
Kl. 9.40: “Sydslesvighistorier – en kærlighedserklæring til det gamle danske land” v/ Hans Christian Davidsen, kulturredaktør ved Flensborg Avis.
Kl. 14.00: “Tysklands puls er Europas puls” v/ Michael Reiter, tysklandskorrespondent.
Kl. 19.30: “En slægtshistorie fra grænselandet” v/ Jens Andresen, tidl. formand for Grænseforeningen.

Onsdag den 4. september

Heldagstur til Slesvig med besøg på Dannevirke, Dannevirke Museum og A.P. Møller Skolen
Kl. 19.30: “Grænselandet – et spejlbillede af Europa?” v/ Lykke Friis, direktør for Tænketanken Europa.

Torsdag den 5. september

Kl. 9.00: “Se, nu stiger solen”. Morgensang i Rødding Frimenighedskirke, hvor vi ser kirken og hører den gribende historie om præsteparret, der mistede to sønner under Første Verdenskrig v/ Mette Geil, frimenighedspræst.

Kl. 9.40: “Har Grænseforeningen sejret sig selv ihjel?” v/ Hanne Sundin, direktør i Grænseforeningen.
Kl. 14.00: “Mindretal klemt inde mellem Ukraine og Rusland” v/ Flemming Rose, forfatter og chefredaktør på Frihedsbrevet.
Kl. 19.00: Afslutningsmiddag med sang, gåtur og ostebord.

Fredag den 6. september

Kl. 8.45: “Gå da frit enhver til sit”. Morgensang og afrunding v/ Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Pris: 5.950 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse). 6.550 kr. på dobbeltværelse med bad. Yderligere oplysninger og fuldt program samt tilmelding på skolens hjemmeside: www.rhskole.dk

Grænseforeningen møder udfordringer, erkender formanden for lokalforeningen Silkeborg-Hammel, Jette Thorup Nielsen, som godt kan savne det engagement i det frivillige, hun kender fra sin opvækst i Sydslesvig

Nye veje efter 100 år

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Den 30. januar 1924 samledes en række gode borgere fra Silkeborg-området på Højskolehjemmet for at stifte Sønderjysk Forening for Silkeborg og Omegn. Lidt mere end 100 år senere, den 28. februar 2024, er en god flok samlet på trapperne i Silkeborg Gymnasiums amfiteaterlignende auditorium.

De lidt gråsprængte medlemmer af Grænseforeningen sidder mellem gymnasiets elever, som fylder auditoriet ud. Det er lokalforeningens 100-års jubilæum, der markeres. Men de unge er der nu for at høre oplægsholderne i det offentlige møde, der holdes i anledning af jubilæet.

På scenen er ordstyrerrollen overladt til den lokale politiker Christian Juhl fra Enhedslisten, som er medlem af Folketingets Sydslesvigudvalg og også har været medlem af Kontaktudvalget til det tyske mindretal. Debatten står mellem formanden for det danske mindretals kulturorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), Gitte Hougaard-Werner, og formand for det tyske mindretals organisation, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), Hinrich Jürgensen.

De fortæller, hvordan de to mindretal i dag har gode relationer til hinanden. De to har fulgtes ad i bilen fra Sønderjylland.

Det handler om mindretal og det dansk-tyske forhold i nutiden. Der er sket meget, siden den lokale Sønderjysk Forening blev stiftet for 100 år siden.

I 1967 ændrede man navnet til Grænseforeningen for Silkeborg og Omegn og i 2000 til Grænseforeningen for Silkeborg-Hammel og Omegn efter en fusion med Hammel-foreningen. I 1968 indgik foreningen et venskabs-samarbejde med Sydslesvigsk Forening i Dannevirke, og gennem årene har der på skift været arrangeret besøg i henholdsvis Silkeborg og Dannevirke, som er hjemby for Dannevirke Museum, som fortæller historien om Danmarks fødselsattest og tilbageværende derfra i 1864, da Danmarks mistede hertugdømmerne.

Formanden for lokalforeningen, Jette Thorup Nielsen, har set frem til arrangementet. ➡➡

“Jeg har glædet mig til at høre noget om den måde, man behandler hinanden på. Man skal i Tyskland behandle hinanden ordentligt, og nord for grænsen skal vi selvfølgelig behandle vores tyske mindretal ordentligt”, siger hun.

Fra Sydslesvig til Grænseforeningen

Jette Thorup Nielsen har ikke været med i lokalforeningsbestyrelsen i Grænseforeningen i så mange år. Men hun har hele livet kendt til forholdene i grænselandet. Hun er nemlig fra Flensborg og er vokset op i det danske mindretal.

Hendes mor var lærer på Duborg-Skolen, og hendes far var skoledirektør for Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Forældrene har sat Sydslesvig højt og haft et godt liv der. Og Jette Thorup Nielsen har selvfølgelig holdt kontakten med det sydslesvigske vedlige med årene.

“Min mor dør i 2014. Hun har altid været glad for sit arbejde i Sydslesvig, og man har taget sig godt af hende. Så da hun dør, har jeg det sådan, at jeg er nødt til at gøre et eller andet for at vise min taknemmelighed for min opvækst. Jeg føler måske, jeg står lidt i gæld uden rigtigt at gøre det. En tidligere kollega spurgte mig, om jeg kunne tænke mig at være en del af bestyrelsen i Grænseforeningen. Efter at have været kasserer i et par år, blev jeg formand. Det har jeg været et lille år nu”, fortæller hun.

Jette Thorup Nielsen har taget studentereksamen fra Duborg-Skolen. Begge forældre flyttede derned i 1950'erne og var meget aktive i Sydslesvig i kraft af deres arbejde og deres engagement i foreningslivet. “Min mor og far satte altid Sydslesvig meget højt. Min far døde i 1992 og var en mere formel mand. Han var tidligere skoledirektør, mor har undervist i matematik på Duborg-Skolen. Mange sydslesvigere har haft hende som lærer”, fortæller Jette Thorup Nielsen. Hun er uddannet skolelærer, og det var uddannelsen, der førte hende til Silkeborg, hvor hun faldt godt til fra begyndelsen. Hun arbejder som specialklasselærer, og til sommer har hun været lærer i 41 år. Når hun startede på lærerstudiet på T. H. Langs Seminarium, skyldtes det musiklæreren Viggo Kornum.

“Når man er født og opvokset i Sydslesvig, så er der en stor tradition for kor. Vi var på kor-weekender

rundt omkring i landet. Viggo Kornum har været nabo til mine forældre og sagde, at hvis jeg skulle på seminaret, skulle jeg endelig komme op til ham. Han har også været lokalformand for Grænseforeningen i en årrække, sådan som jeg er nu, og han har også boet i Sydslesvig”, fortæller Jette Thorup Nielsen, som arbejdede halvandet år i nabobyen Ikast, inden hun fik arbejde i Silkeborg.

Noget af det, hun har haft med sig fra Sydslesvig, er, at hun som ung har spillet en aktiv rolle i foreningslivet.

Født ind i foreningsliv

“Jeg er født ind i et foreningsliv. Man skal være frivillig, man skal være aktiv. Jeg har gået til spejder, kor, gymnastik som ung. Som voksen blev jeg aktiv i et kulturhus i Silkeborg. Derigennem fik jeg en masse kontakter og en god vennekreds. Vi byggede det selv op fra starten. Det begyndte med en lille alternativ biograf, så lavede vi kulturhuset, der hedder Rampe-lys”.

“Aktiviteterne var det, der gjorde, at jeg blev hæn-

Hvis vi skal gøre det interessant for unge mennesker, skal de forstå at det, der sker i grænselandet, er helt unikt. At den måde, man lever med hinanden i venskab og fred, er der blevet arbejdet for.

gene i Silkeborg i første omgang, siden var det mand og børn”. Så frivillighed og musik har været en rød tråd i lokalforeningsformandens tilværelse.

“Der er også et godt musikliv i Silkeborg, og jeg har musik som linjefag. Jeg har gået til kor fra femte klasse. Den tidligere lokalformand for Grænseforeningen, Viggo Kornum, havde også sit kor, som jeg sang i, ligesom jeg nu synger i Kragelund Kirkes kor, og jeg har undervist i musik i næsten alle årene”, fortæller Jette Thorup Nielsen, som også har været formand for musiklærerforeningen og kulturhuset i nogle år. “Det frivillige er en del af den sydslesvigske baggrund. Hvis jeg skulle møde nogle af mine kammerater, var jeg nødt til at gå i en forening eller til spejder eller gymnastik. Der var et fællesskab i de danske foreninger. Når jeg tænker tilbage, var det naturligt, at man deltog i foreningslivet, og jeg oplevede gennem min mor, at sådan var det stadigvæk”.

I Danmark kan Jette Thorup Nielsen godt være overrasket over, at folk ikke engagerer sig mere i det frivillige arbejde. “De sender gladeligt deres børn i foreningerne, men de kommer ikke selv som forældre. Jeg fortsatte som spejder de første år efter jeg flyttede hjemmefra med tæt kontakt til Sydslesvig. Da mine børn havde alderen til at gå til spejder, blev jeg aktiv spejder igen.

Spændende at blive klogere

“Jeg har selvfølgelig taget min del af slæbet, men jeg kunne næsten

ikke få nogen til at hjælpe mig. I dag er man i vores spejdergruppe begyndt at gå nye veje og lave familiegrupper. Vi mister de unge mennesker, der kunne være rekrutteret som ledere. Når de tager på efterskole og kommer tilbage for at gå på gymnasiet, er interessen der ikke længere”. Jette Thorup Nielsen erkender, at det også er svært at skabe fornyelse i Grænseforeningen. “Nu er jeg jo næsten den yngste, og jeg er over 60. Der er ikke så meget sexappeal over at være medlem af Grænseforeningen. Men vi har arrangementer, der kan vække folks nysgerrighed, og som man kan lære noget nyt af. Vi havde besøg af den tidligere formand for mindretallets parti, SSW, Flemming Meyer, i sidste uge”. “Tidligere holdt mor mig orienteret om, hvad der foregår i Sydslesvig. Nu er det svært at følge med. Derfor er foredragene i foreningen spændende at blive oplyst og blive klogere af. Vi var i Flensborg, hvor vi var på gåtur med Flensborg Avis' kulturredaktør Hans Christian Davidsen, hvor han fortalte historier med inspiration fra sin bog ‘Forelsket i Flensborg’. Det var virkelig spændende”. Jette Thorup Nielsen mener også, Grænseforeningen stadig har en vigtig opgave. For den viden, der er omkring mindretallene, er meget lille, medmindre man bor i Sønderjylland. “Hvis vi skal gøre det interessant for unge mennesker, skal de forstå at det, der sker i grænselandet, er helt unikt. At den måde man lever med hinanden i venskab og fred er der

blevet arbejdet for. De skal forstå, at det er vigtigt, at vi behandler vores mindretal ordentligt. Det er noget med at leve i fredelig sameksistens, at være åben og ikke hele tiden at skulle omvende andre til at mene det samme som en selv”, siger formanden for Grænseforeningen Silkeborg-Hammel. Sammen med formandskollegaen fra naboforeningen Viborgegnens Grænseforening, Karen Marie Ravn, er man ved at søge om nogle penge til et møde med de to lokalforeningers venskabsforeninger syd for grænsen. “Vores venskabsforening er Sydslesvigsk Forening i Dannevirke, og Viborg har foreningerne Skovby, Bøgelund og Bredsted. Sydslesvigerne kommer unge familier med børn. Vi kommer med en alderskoefficient på over 60. Så vi lægger op til, at man tager sine børnebørn med. Jeg tror, det er vejen frem, hvis vi skal have de unge med”, slutter Jette Thorup Nielsen, som også finder Grænseforeningen Ungdom (GFU) rigtig interessant. “Det kunne jeg godt have tænkt mig, der var i sin tid, da jeg flyttede til Danmark,” siger hun. På jubilæumsdagen er det i hvert fald lykkedes lokalforeningen at bringe aktuel viden om grænselandet videre. Det er fra scenen i et fyldt auditorium, hvor de fleste er gymnasieelever, at hun kan takke oplægsholderne fra de to mindretal og moderatoren fra Sydslesvigudvalget for en god debat.

Eneste kandidat til formandspost

Tekst: Poul Struve Nielsen

Fotos: Iben Gad

Der er kun én kandidat, når Grænseforeningen skal vælge ny formand som afløser for Peter Skov-Jakobsen på Sendemandsmøde lørdag den 27. april. Peter Skov-Jakobsen har valgt ikke at genopstille. Og kandidaten er Mirco Reimer-Elster, som bestyrelsen har foreslået.

Grænseforeningen er en folkeoplysende organisation, der har som formål at støtte danskheden i det dansk-tyske grænseland, særligt det danske mindretal i Sydslesvig. Grænseforeningens vision er, at erfaringerne fra grænselandet, hvor man er gået fra fjendskab til venskab, er afgørende for dansk demokrati og mødet mellem kulturer.

“Jeg mener, at Grænseforeningen spiller en vigtig rolle, når det kommer til at lave folkeoplysning om det danske mindretal i Sydslesvig specifikt og om grænselandet generelt. For selvom Grænseforeningen heldigvis er lykkedes med sin historiske mission om at sikre støtten til det danske mindretal i Sydslesvig

Mirco Reimer-Elster er indstillet som den eneste kandidat til formandsvalget af Grænseforeningens bestyrelse.

Fristen for at stille op er udløbet, og Mirco Reimer-Elster er eneste kandidat, når Grænseforeningen vælger ny formand på Sendemandsmødet den 27. april

rent økonomisk, så er uvidenheden om mindretallet stadig alt for stor nord for grænsen. Det har jeg som sydslesviger i Danmark desværre måtte opleve alt for tit, også på egen hånd”, siger Mirco Reimer-Elster. Han betoner, at han ser Grænseforeningens rolle som en samarbejdspartner i grænselandet.

“For mig er Grænseforeningens rolle sammenlignelig med en garvet hjælperytter i Tour de France. Hjælperytters fornemmeste opgave er at få stjernerne til at klare sig bedst muligt, og i den sammenhæng er stjernerne selvfølgelig organisationerne i Sydslesvig og i grænselandet. Jeg klager bestemt ikke, hvis Grænseforeningen over tid kan blive grænselandets pendant til Michael Mørkøv, der bliver anset for at være en af de allerbedste hjælperyttere. Det er i hvert fald min ambition på Grænseforeningens vegne.”

Mirco Reimer-Elster kommer fra Sydslesvig og er kendt som USA- og Tysklandanalytiker på TV 2. Han er også radiovært på kulturprogrammet ‘Only in America’ og det eneste ugentlige danske radioprogram om Tyskland, Radio4’s ‘Genau’ samt klummeskribent hos Jyllands-Posten. Mirco Reimer-Elster har en bachelorgrad i historie fra Københavns Universitet, en kandidatgrad i amerikanske studier fra Syddansk Universitet og en ph.d. i historie fra Det Europæiske Universitetsinstitut i Firenze.

Han er 37 år gammel, bor i København, er gift og far til fire, gik i dansk børnehaven og på Hiort Lorenzen Skolen i Slesvig og fik gennem Sydslesvigske Børns Ferierejser mulighed for at blive feriebarnd på Bornholm. Han blev student fra Duborg-Skolen i Flensborg, arbejdede som handicapmedhjælper på Dybbøl-Skolen i Sønderborg i to sabbatår, inden han begyndte på historiestudiet i København.

Mirco Reimer-Elster kom sidenhen tilbage til Sydslesvig og boede i Flensborg med sin familie, hvor datteren gik i en dansk børnehaven i byen. I dag går hans ældste barn i den tyske skole i København, Sankt Petri Skolen.

Mirco Reimer-Elster er indstillet til formandsvalget af Grænseforeningens bestyrelse.

“Vi ser frem til Sendemandsmødet og til tiden herefter, for jeg er sikker på, at vi har den rigtige kandidat til at bringe Grænseforeningen ind i fremtiden. Mirco Reimer-Elster vil sikre at man med al tydelighed kan se, hvad Grænseforeningen er, hvad den står for og hvor den vil hen. Vi er meget glade for, at Mirco Reimer-Elster vil påtage sig den vigtige formandsopgave, siger næstformand i Grænseforeningen, Else Tornbo.

Foreningens festdag – demokrati til hver dag

Af Hanne Sundin Direktør for Grænseforeningen

Hvert fjerde år – eller oftere om statsministeren vil – er der valg til Folketinget i Danmark. Man taler ofte om denne dag, som "Demokratiets festdag".

Hver dag er demokratiets dag, fordi hver dag, ytringsfriheden bliver holdt i hævd, styrker folkestyret. Men valgdagen er noget særligt, fordi det i et repræsentativt demokrati er kulminationen.

I Grænseforeningen holder vi festdag hvert år i perioden 15. april til 31. maj. I år er Sendemandsmødet den 27. april. Hvert andet år vælges en formand. Hvert år vælges halvdelen af bestyrelsen. Sendemandsmødet er, hvor medlemmerne taler, bestemmer og vælger.

I år skal vælges en ny formand. Den nuværende genopstiller ikke. Bestyrelsen har opstillet en kandidat, og der er ikke opstillet andre. Det kunne man begræde ud fra et demokratisk perspektiv. Men så glemmer man, at demokrati ikke bare er flertalsstyre.

Man glemmer, hvad demokrati også handler om. Demokrati er også at lade informerede meninger brydes og at finde sammen i kompromisser. Fra mange lokalforeninger, bl.a. i pressen, er der udtrykt opbakning til bestyrelsens formandskandidat. Han er alles kandidat. Det mener jeg, at vi skal glædes over. Om der bliver kampvalg eller bekræftelsesvalg til alle bestyrelsesposter er endnu ikke afklaret, da fristerne for opstilling og indstilling af kandidater, endnu ikke er nået. Men tilvalg bliver der.

Og indtil det er på plads, og festdagen endelig afholdes, så lad os passe på demokratiet til hverdag hver dag.

Der er snart valg i verdens største demokrati, og debatterne raser ved valgmøder, i medierne og på

sociale medier. Konsekvenserne af valget vil mærkes i hele verden. Men behøver hverdagene og debatterne frem til valget have samme effekt? Det, der foregår i aviserne, såvel som på Facebook og på møder, hvor der måske tales mere om mennesker, der står i spidsen, end om deres politik?

Jeg håber det ikke. Må Grænseforeningen tage ved lære af idealerne for den gode samtale, og ikke af hvordan tonen føres mellem valgene 'over there'. Må vi huske at tale pænt om og til hinanden. Droppe fornærmelser. Tale mindre om personer, mere om, hvad de vil.

Jeg glæder mig til samarbejdet med både den nye formand og med nye som fortsættende bestyrelsesmedlemmer. Og siger tak til den afgående formand. I gør jeres demokratiske pligt.

Må de demokratiske stemmer huske og hylde det – ikke ved ensidig opbakning, men ved at deltage i debatten i god tone. På Sendemandsmødet og til hverdag. Så kan USA lære af os.

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Esbjerg

10. april kl. 14.00. Darum Kultur- og Fritidscenter, Nørrebyvej 16a, Bramming. Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne. Efterfølgende foredraget 'Grænseforeningen i dag: Mellem fortid og fremtid, men evigt relevant' ved Mirco Reimer-Elster, der er USA- og Tysklandsanalytiker på TV2 samt kandidat til formandsposten i Grænseforeningen. Tilmelding senest den 4. april til msp@pc.dk. Pris: 100 kr. (inkl. kaffe og kage).

Holsted-Brørup

7. maj kl. 13.30. FLUGT, Museum, Præstegaardsvej 21, 6840 Oksbøl. Besøg på "FLUGT" museum i Oksbøl. Det vil blive "annonceret" senere. Da afstanden til Oksbøl er begrænset, så buskørsel bliver for dyrt, så vi foreslår forskellige "opsamlings steder" og samkørsel, selvfølgelig med tilmelding.

Kolding

24. maj kl. 09.30. Kongeaamuseet, Jernbanevej 7, 6580 Vamdrup. Tur rundt om slaget ved Kolding for 175 år siden. Vi mødes kl. 9.30 ved Kongeaamuseet i Vamdrup og kl. 10 stiller vi bilerne ved Seest Idrætspark. Vi cykler til Kolding for at se mindesmærker og videre til Harte og Vranderup med madpakker. Turen slutter ved Seest Idrætspark med kaffe og brød. Ledsagevogne er til rådighed. Tilmelding: senest 22. maj til Kirsten Wehmüller på tlf.: 40 32 98 87.

Sønderborg

18. april kl. 18.30. Knøs Gård, Hørup. Generalforsamling efter foreningens vedtægter. Benny Engelbrecht (S), der er formand for Sydslesvigudvalget, fortæller om sit arbejde i udvalget og vejen til politik. Kaffe og brødtorte. Tilmelding på sonderborg@graenseforeningen.dk eller 23 70 90 55.

15. maj kl. 10.00. Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Flensborg. Rundvisning og fortælling om bibliotekets rolle i hverdagen for det danske mindretal, dernæst tid til at "snuse" rundt på egen hånd, frokost og et foredrag fra Den Slesvigske Samling. Tilmelding på sonderborg@graenseforeningen.dk eller 23 70 90 55. Pris: 300 kr. (ikke-medlemmer 400 kr.)

Tønder

23. april kl. 19.30. Løgumkloster forsamlingshus, Vænget 28, Løgumkloster. Generalforsamling, Efter kaffen vil Alexander von Oettingen, rektor for UC Syd, fortælle om "At se verden fra to kulturelle perspektiver".

23. maj kl. 19.30. Klægager, Østerende 13, Ballum. Sangaften på klægager. Fællessang og fortælling v/musiker og komponist Aksel Krogslund Olesen. Temaet er: "Foråret så sagte kommer...". Tilmelding og betaling til foreningens konto 7970 - 0001027249 eller mobile pay 24619713. Seneste tilmelding og betaling den 19.5.24. Pris: 120 kr.

Vejle Vesteregn

23. april kl. 09.30. Nørup Konfirmandstue, De Lichtenbergsvej 32, 7182 Bredsten. Sognepræst Heinrich W. Petersen indleder med at fortælle om sine 10 år som præst i Thyrssted ved Christiansfeld, Sønderjylland, hvorefter deltagerne

er velkomne til at stille spørgsmål og supplere med egne fortællinger fra Sønderjylland-Sydslesvig. Tilmelding: Senest den 18. april til rykind@bbsyd.dk, tlf. 40265489. Pris: 30 kr.

27. april kl. 09.00. Vingsted Center, Vingsted Skovvej 2, 7182 Bredsten. Det årlige møde, hvor Grænseforeningens medlemmer møder Sekretariatet og hører om, hvad de i arbejder med og, hvordan det går med Grænseforeningen.

23. maj kl. 08.30. Afgang i egne biler eller bus på P-plads, Bredsten Kirke, Kirkegade 3, 7182 Bredsten. Forårsudflugt til Sankelmark og det danske mindretal i Oversø-Tarp. Stop i Sankelmark ved Mindestenen for slaget 6. februar 1864, besøg i Hærvejskirken, Oversø. Efter frokost besøg i den danske kirke i Tarp, hvor pastor Nina Bjarup Vetter fortæller om arbejdet i den danske menighed. Derefter til Trenske-Skolen, hvor vi møder skolens leder, Georg Thomsen. Tilmelding: Senest den 18. maj til rykind@bbsyd.dk, tlf. 40265489. Pris: 400 kr.

7. juni. Se hele det store program på syfo.de/aarsmøder, når tiden nærmer sig. Tag med til de danske årsmøder i Sydslesvig med festlige og oplevelsesrige dage, hvor de lokale SSF distrikter afholder hvert deres årsmøde fra fredag eftermiddag til lørdag aften. Tilmelding: Gerne tidligt til rykind@bbsyd.dk, tlf. 40265489, så vi kan arrangere fælleskørsel.

Aabenraa

26. april kl. 08.00. Parkeringspladsen ved Folkehjem, Aabenraa. Heldagstur til Rendsborg, tidligere dansk garnisonsby. I Rendsborg skal vi se byens centrale torv og tidligere paradeplads, besøge Ejderskolen, det jødiske museum, byens moske, verdens længste ➡➡

bænk og prøve at gå i fodgæ-
gertunelen under Kielerkanalen.
Tilmelding: Senest 22. april til jen-
sovergaard49@gmail.com eller 40
10 81 42 (sms). Pris: 300 kr.

16. maj kl. 14:30. *Billedsalen, Folke-
hjem, Haderslevvej 7, Aabenraa.*
Nordfra fortæller Lars Henningsen
om rejsen gennem spændende
forskningsområder i grænselandet
og de mange deraf fødte historie-
mættede bøger. Sydfra fortæller
Henrik Hansen om sin personlige
rejse fra Duborg-Skolen over en stil-
ling i en international virksomhed
tilbage til Flensborg som konsul.
9. juni kl. 14:00. *Årsmødepladsen,
Flensborg.* De danske årsmøder i
Sydslesvig har fundet sted siden 1921
for at markere det danske mindretals
tilhørsforhold til Danmark. Møderne
arrangeres af det danske mindretal
en weekend i maj eller juni.

MIDTJYLLAND

Ringkøbing

25. april kl. 19:00. *Brejning Kirke.*
Efter opholdet i kirken kører vi til
Brejninggaard Efterskole, hvor
musiker og komponisten Marian-
ne Søgaard vil give en sang. I en
pause vil vi få kaffe og hveder, for
dermed også at fejre St. Bededag.
Tilmelding: senest den 19/4-24 på
pmjohannsen@gmail.com eller
telefon 29268943. Pris: 120 kr.

Skanderborg

15. april kl. 19:30. *Skanderup Kirke,
Kirkebakken 10, Skanderborg.* Ge-
neralforsamling. Dagsorden ifølge
vedtægterne. Efter generalforsam-
lingen vil Armin Geertz, professor
emeritus ved Religionsvidenskab,
Aarhus Universitet, holde foredra-
get: At leve i et land blandt Hopi
indianere – en rejseberetning.

Aarhus

15. april kl. 19:30. *Ellevang Kirke,
Jellebakken 42, 8240 Risskov.* Ind-
lægget denne aften, På Kanten,
handler om identiteter og historier
fra et kulturelt grænseland. På
Shetland er folk norske af hjerte,
skotske i hverdagen og britiske
ifølge deres pas. Det giver en
bevidsthed om at være placeret
'midt imellem' nationer, kulturer
og sprog. Med Shetland som afsæt
udfoldes nogle af grænselandets
alternative fortællinger. Tilmel-
ding: aarhus@graenseforening.dk
senest torsdag 11.04.24. Pris: 75 kr.

4. maj. *Adresse og tid følger.* Vi får
besøg af SSF-Slesvig, som vi har
dannet venskabsforbindelse til, og
som har arrangeret dagtur til Mols
Bjerge samt middag på et endnu
ikke fastlagt sted samme aften.
Kom og deltag i dette venskabsar-
rangement med mulighed for at
træffe spændende sydslesvigere.
Tilmelding: aarhus@graensefor-
eningen.dk senest 01.05.24.

7. maj kl. 19:00. *Solsalen, Ingerslevs
Boulevard 3, 8000 Aarhus C.*
Danevirke: Symbol på Danmarks
historie. Fra jernalderen til genop-
standelsen i det 19. århundrede,
har det været slagmark, nationalt
symbol og genstand for konflikt.
En fascinerende historie på bare
200 år. Tilmelding: Benyt tilmel-
dingslinket på Grænsforeningen
Aarhus' hjemmeside eller ring til
FOF Aarhus 8612 2955. Pris: 75 kr.

NORDJYLLAND

Hvetbo Herred

7. maj kl. 19.30. *Saltum-Alstrup Sog-
negård, Tinghøjgade 83, Saltum.*
Generalforsamling med dagsorden
ifølge vedtægterne. Efter kaffen vil
Kirsten Haese fra Aabybro fortælle

om sin tid i Sydslesvig, der strakte
sig fra 1969-1976.

Nordvestjylland

8. juni kl. 14:00. *Satrup og Sønder
Brarup.* De Danske årsmøder i
Sydslesvig.

Vendsyssel

14. april kl. 12:00. *Sognegården,
Søndervråvej 11, 9760 Vrå.* General-
forsamling, vi starter med frokost
kl. 12, hvorefter generalforsamlin-
gen starter kl. 13. Til sidst kommer
tidligere sydslesvigprovst Viggo
Jacobsen og holder foredraget
"Glæden ved Sydslesvig". Der by-
des på kaffe og kage. Tilmelding:
25 26 83 12 eller karstenfrederik-
sen@outlook.com. Pris: 50 kr.

Aalborg

30. april kl. 19:00. *Vejgaard Bibliotek,
Hadsundvej 35, 9000 Aalborg.* Frank
Nielsen, som har været medlem af
Aalborg Grænsforenings bestyrel-
se i mange år og også været primus
motor i planlægningen af vores ture
til Sydslesvig, vil i aften fortælle om
årets tur til Sydslesvig. Derefter vil
der blive afholdt generalforsamling
efter de gældende vedtægter.

SJÆLLAND

Guldborgsund og Lolland

5. maj kl. 08:00. *Afgang fra Ma-
ribo Station kl. 7.30, Cementen i
Nykøbing kl. 8.00.* Den ældste bus i
samlingen er en Chevrolet fra 1931,
og den nyeste går helt frem til 2000.
De forskellige busser udlejes til
filmoptagelser og har bl.a. medvir-
ket i filmene om Hvidstensgruppen.
Efter at have set museet skal vi på
en to timers rundtur i den smukke
natur i en af de flotte veteranbusser.
Tilmelding: Senest den 15. april til
Tine Vægter, tiv65@hotmail.com
eller tlf. 22 93 46 96. Pris: 400 kr.

Sorø

26. maj kl. 06:00. *Brugsen Frede-
riksberg, Busterminalen i Sorø
og Næstved.* Studietur til Hessen,
Niedersachsen, Thüringen og Sach-
sen-Anhalt. 5-dages bustur til det
centrale Tyskland. Vi starter tidligt
fra Sorø søndag d. 26. maj 2024 og
kører mod Berggasthof Ahrensberg
i Bad Sooden-Allendorf, Hessen.
Undervejs besøger vi flere byer,
herunder Kassel og Magdeburg, før
vi vender hjem over Rostock-Gedser
torsdag d. 30. maj 2024. Pris: 8500 kr.

HOVEDSTADEN

Hørsholm

15. april kl. 19:30. *Hørsholm Sog-
negård, Barakstien 2, 2970 Hørs-
holm.* Foredrag af Niels Jensen,
hvor vi hører om dengang i 1920,
da Danmark overtog Nordslesvig
fra Preussen. Området var en både
nedslidt og mishandlet landsdel
– menneskeligt og materielt. Fire
års verdenskrig havde sat dybe
spor, og det blev dyrt. Der serveres
sandwich, vin og vand. Pris: 50 kr.

22. maj kl. 08:00. *Hørsholm Ride-
bane, 2970 Hørsholm.* Tur til Chri-
stiansfeld med frokost i Brødreme-

nighedens Hotel. Derefter guidet
omvisning i den spændende by
inkl. den anderledes kirkegård –
Gudsageren! Tilmelding: Seneste
tilmeldingsdato bliver den 18. april.
2024. Pris: Enkeltværelse: 2725,00
kr. – Dobbeltværelse: 4.750,00 kr.
(2 pers. I samme værelse)

Københavns Vestegn

16. april kl. 17:00. *Brohuset, Vejlebro-
vej 45, 2635 Ishøj.* I år inviterer vi til
generalforsamling med spisning
og efterfølgende foredrag af Lasse
Peder Rodewald, kultur- og pres-
sechef ved den tyske ambassade i
København. Tilmelding: dfrigast@
gmail.com – besked om I deltager
af hensyn til spisningen.

Frederiksborg

24. april kl. 19:00. *Kedelhuset, Fre-
densvej 12b, 3400 Hillerød.* Vi gen-
ser glade og sjove minder fra årets
gang i foreningen i Årskavalkaden
og afholder årets generalforsam-
ling ifølge vedtægterne. Bestyrel-
sen håber på endnu en god aften
med gode fotos, kommentarer til
bestyrelsen, – og måske har DU lyst
til at deltage i bestyrelsesarbejdet?

SKAL JERES LOKALFOREN- INGSARRANGEMENTER MED I MAGASINET GRÆNSEN OG I ET TRYKT PROGRAM?

Så sørg for, at jeres lokalforenings-
side på Grænsforeningens hjem-
meside er opdateret. Så samler vi
arrangementerne til magasinet og
til et trykt program efter følgende
deadline.

Magasinet Grænsen:
Deadline: 15. maj 2024
Udgivelse: 10. juni 2024

Lokalforeningsprogram:
Deadline: 1. maj 2024
Udgivelse: 10. juni 2024

*Vær opmærksom på, at
arrangementer, der optræder i
kalenderen, kan være afholdt,
når du modtager magasinet
Grænsen, da distributionen
strækker sig over fem dage.*

Grænsforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protektor: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Peter Skov-Jakobsen
pesj@km.dk

Direktør
Hanne Sundin
hs@graenseforeningen.dk
tlf. 21 28 82 84

Grænsforeningens strategi 2023-28 – "For en åben danskhed"

Grænsforeningen vil:
• Placere grænselandet i
hertet af et åbent Dan-
mark og et åbent Europa.
• Stå vagt om København-
Bonn-erklæringerne.
• Skabe bevidsthed om
egen national identitet
som udgangspunkt for at
sætte mangfoldighed på
dagsordenen.

Dette opnås gennem at:
• Oplyse, informere, skabe
viden om og forståelse
for, hvad danskhed er,
herunder hvad det danske
mindretal er. Dette skal
ske med udgangspunkt i,
at såvel danskhed og det
danske mindretal findes i
mange modeller. Samt at
den mangfoldighed i sig
selv har værdi.

Tilvejebringe og kommuni-
kationere viden og analyser,
der identificerer og
belyser grænselandets
særlige udfordringer og
vilkår, og i forlængelse
heraf formulere løsnings-
forslag, der fremmer for-
holdene i grænselandet.

Forudsætningen herfor er at:
• Grænsforeningen er en
forening, der gennem
arrangementer, vidende-
ling og oplysning samler
mennesker med interesse
for grænselandet og med
indsigt i, at grænselandets
historie og samtid er hele
Danmarks historie og
samtid.
• Grænsforeningen
er en professionel og
moderne organisation,
der understøtter og ud-
vikler en landsdækkende,
medlemsbåret, national
forening af frivillige.

**Grænsforeningens
bestyrelse**
Formand: Peter Skov-
Jakobsen, København
1. næstformand: Else Tornbo,
Sønderborg
2. næstformand: Jørgen
Bruun Christensen, Nykøbing
Mors

Region Syddanmark
Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Sven Wieland, Kolding
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland
Horst-Werner Knüppel,
Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland
Karsten Nørsgaard Simonsen,
Aalborg
Jørgen Bruun Christensen,
Nykøbing Mors

Region Sjælland
Annemarie Brett Jakobsen,
Gadstrup
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden
Jan Uldal Niemann, Helsingør
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner
Benedikte Marie Kaalund,
Roskilde
Axel Johnsen, Gråsten
Peter Bruhn Jepsen,

Grænsforeningen Ungdom
Bo Sösemann, København
Elizaveta Wagner, Odense

En af de få danske sejre i 1864

Den danske flåde holdt stand i Slaget ved Helgoland

I dag kan man besøge Fregatten Jylland i Ebeltoft. For 160 år var den med i en af de få danske sejre i 1846.

Af Stefan Pajung

Foto: Poul Struve Nielsen

Den 9. maj 1864 vandt den danske flåde en af de få danske sejre under krigen i 1864. For mens den danske hær ikke kunne hævde sig overfor de overlegne preussiske og østrigske tropper, og havde lidt et stort nederlag ved Dybbøl måne- den forinden, gik det bedre til søs. Her var den danske flåde den preussiske flåde langt overlegen, og man havde med succes siden krigen begyndelse formået at blokere de tyske havne i både Østersøen og Nordsøen.

Fregatterne Niels Juel og Jylland samt den lidt mindre korvet Hejmdal lagde sig i farvandet ved Helgoland for at blokere de tyske Nordsøhavne.

De danske skibe under kommando af kaptajn Edouard Suenson mødte den 9. maj 1864 den østrigsk-preussiske flådeafdeling.

Tidligt på eftermiddagen indledte flådestyrkerne en voldsom kamp, som varede i næsten tre timer.